

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

Tractatus II. In I. Præceptum De Fide, Spe, Charitate, Religione, & Peccatis
oppositis

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1711

Caput VIII. De Adoratione & cultu Deo, Sanctis, Rebus sacris, debito.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59952](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59952)

CAPUT VIII.

De Adoratione & Cultu DEO, Sanctis, Rebus sacris debito.

SECTIO I.

De Adoratione, & Cultu Deo debito.

SUMMARIUM.

1. Adoratio seu Cultus dupliciter sumi potest.
2. Adorationis definitio.
3. Adorationis actus: &
4. Divisio in Latiam, Duliam, Hyperduliam, & cultum politicum.
5. Dulia dupliciter sumi potest, habitualiter & actualiter.
6. Actualiter & proprie sumpta definitur.
7. Ejus actus specialissimi sunt actus Sacrificii, Templi, Altaria, Sacerdotium, & omnes Ordines Sacri.
8. Quid Dulia?
9. Quid Hyperdulia?
10. Quid sit Adoratio absoluta, & respectiva?

§. I.

Cultus & Adoratio generatim.

Adorationis nomen in Sacra Scriptura dupliciter sumitur. 1. Et longè frequentius stri-
ctè, & velut per antonomasiam pro solo cultu debito, & proprio ipsi Deo: ut patet omnibus Scripturæ locis, quibus præcipitur solus Deus adorari, vel quibus prohibetur adorari creatura. 2. Et non infrequenter accipitur generatim & largè pro quocunque cultu, vel veneratione exhibita alicui ob ejus excellentiam specialem, ut patet omnibus Scri-

Scri-

Scripturæ locis ; ubi dicuntur Angeli , homines ,
 Prophetæ , Reges , imò & aliæ creaturæ adorati
 loca abundè recitabimus *Seët. 2. 3. & 4.* Eodem
 sensu D. Hieron. Apolog. adversus Ruffinum
*Protinus , inquit , concito gradu Bethlehem meum
 reversus sum , & adoravi presepem , & incubatorum
 Salvatoris.* Et hac acceptione Adoratio generatim
 sumpta , prout idem est , ac cultus , hic breviter
 definienda , & dividenda est.

Adorationis

Definitio , & actus.

2 **C**ultus , seu Adoratio generatim est contestatio
 externa , seu nota submissionis erga alterum
 ob ejus æstimatam excellentiam : quod
 tenter differt ab honore , seu veneratione ; hæc
 enim , seu veneratio præcisè dicit contestationem
 submissionis , vel subjectionis alicujus. Unde ho-
 norari etiam æqualis , vel inferior potest ; colari
 rō , vel adorari minimè : cultus enim , vel adoratio
 dicit contestationem etiam nostræ submissionis
 aut subjectionis erga alterum ob ejus æstimatam
 excellentiam. Unde eodem ferè modo , quo supra
 de Religione erga Deum explicatum est , cultus
 seu adoratio quatuor necessariò importat actus
 duos ex parte intellectus , & duos ex parte volun-
 tatis. Ex parte intellectus 1. Judicium speculati-
 vum , quo cognoscitur alterius excellentia. 2. Ju-
 dicium practicum dictans alteri illi hic , & non
 ob ejus excellentiam cognitam debitum , & con-
 gruum cultum exhibendum esse. 3. Sequitur
 actus

actus voluntatis consentientis huic dictamini, quo nimirum vult voluntas alteri pro ejus excellentia cognita debitam reverentiam exhibere, & aliquo actu externo, vel gestu suam erga alterum subjectionem contestari, & velut notam facere. 4. Denique sequitur ipse actus externus, vel gestus aliquis ita imperatus à voluntate tanquam nota, vel contestatio submissionis erga alterius æstimatam excellentiam. Atque in hoc quarto actu, vel gestu externo ita imperato à voluntate ad contestandam submissionem erga alterius excellentiam propriè, & essentialiter consistit cultus, seu adoratio, sive erga Deum, sive erga hominem. Et patet clarus sensus definitionis traditæ.

Actus ejusmodi externi cultus, vel adorationis communis tam erga Deum, quam erga hominem possunt esse diversissimi, ut passim videre est in Scripturis Sacris. *Primus*, & præcipuus actus adorationis est prostratio in terram: sic in Veteri Testamento sæpissimè Sancti dicuntur adorasse & Deum, & Angelos, & homines proni in terram: & in Novo Testamento Matth. 2. *Magi procidentes adoraverunt eum*, scilicet Christum natum. Joan. 9. Cæcus sanatus à Christo procidens adoravit eum. *Secundus*, sola inclinatio capitis & pectoris: sic servus Abrahamæ Gen. 24. inclinavit se, & adoravit. *Tertius*, genuflexio, modus communissimus. Isai. 45. *Mihi curvabitur omne genu*. Philip. 2. *In nomine Jesu omne genu flectatur &c.* *Quartus*, Adoratio olim etiam fiebat per oscula, vel ipsi adorato, ejusque vesti, vel manui

manui propriæ, quæ adoratum tetigerat, impræ-
 fa; etiam nunc est in usu. Denique ad modum ad-
 orationis & cultus tam sacri, quam profani mo-
 ritò spectat maximè apud Europæos capitis des-
 titio; cum enim pileus sit libertatis insigne & su-
 prema vestis hominis, verè erga alterum submi-
 sionem, ac velut subjectionem ac servitorem pro-
 fitetur, qui ipsi pileum deponit: quod si fiat cum
 vero interno affectu, & animo se alteri, Deo, vel
 homini submittendi, erit verus actus adorationis
 & cultus, alias simplicis honoris, maximè cum
 facit æqualis æquali, vel inferiori.

§. II.

*Adorationis, seu Cultus divisio, &
Species.*

- 4 **C**ultus, seu Adoratio generatim dividitur
 tres Species scilicet: *Latriam, Duliam, &*
Cultum politicum; quasi in supremam, mediam, &
 infimam. *Adoratio suprema, Latria*, dicitur, quæ
 redditur cultus proprius debitus Excellentie De-
 vine infinitæ. *Media, Dulia*, dicitur, quæ reddi-
 tur cultus debitus excellentie creatæ Super-
 naturali minori Divinæ, majori tamen humanæ na-
 turali, scilicet Beatis. *Infima politica, seu cultus*
politicus dicitur, quo redditur cultus debitus ex-
 cellentie creaturæ purè naturali, ut Superioribus
 &c. *Ratio* ergò divisionis sumitur ex ratione di-
 versa excellentiarum, cum enim adoratio, seu cul-
 tus tribuatur alteri ob ejus æstimatam excellen-
 tiam, tot necessariò erunt diversæ Species adora-

tionis, seu cultus, quot sunt diversæ species excellentiæ. Sunt autem tres præcipuè, *Prima est Excellentia Divina*, suprema, infinita simpliciter. Huic respondet Adoratio, & Cultus Latriæ. *Secunda est excellentia creata & supernaturalis* consistens in gratia & gloria Sanctorum: & huic respondet Adoratio & Cultus Dulix. *Tertia est excellentia creata, humana, & naturalis tantum*, consistens in humanis virtutibus, dignitatibus, potestatibus: & huic respondet adoratio, seu cultus politicus, quo coluntur homines virtuosi, docti, devoti, Reges, Principes, Superiores, Majores quivis. Hi tres species Adorationis, seu Cultus propriè, & essentialiter distinguuntur per actus internos voluntatis, volentis debitum cultum submissionis exhibere alteri ob ejus tantam, vel talem excellentiam æstimatam. Nam *prima species, Latria* dicit summam inclinationem, & demissionem voluntatis, velut in nihilum respectu sui erga Deum apprehensum sub ratione supremæ, & undequaque in omni genere perfectionis, infinitæ excellentiæ; respectu cujus nos velut nihil æstimamus; cum nullius ejus propriæ perfectionis capaces simus: & respectu cujus reverà nihil sumus: cum finiti ad infinitum nulla sit proportio; & subtracto ejus concursu, ac influxu continuo conservativo mox in pristinum nihilum recideremus.

§. Hunc affectum cultus Latriæ patheticè expressit S. P. N. Franciscus ita Deum nostrum adorare solitus: *O Domine quis tu? quis ego? Tu*

omnia, ego nihil! Tu abyssus entis & boni! Ego abyssus nihili, & mali! Tibi ergo abyssali humilitate, & veneratione me posterno: O Deus meus & Omnia. Apud Cornel. à Lap. in cap. 17. ad adv. 25. sub finem.

Secunda species, *Dulia* dicit longè minorem inclinationem, & dimissionem voluntatis erga Sanctos apprehensos sub ratione supernaturalis excellentiæ, nimirum consummatæ gratiæ, gloriae, & amicitiae Divinæ, majoris quidem humanæ, sed adhuc infinite minoris Divinæ: respectu quorum proindè non omninò nihil sumus: quippe eisdem ejusdem supernaturalis excellentiæ capaces, tamen adhuc carentes meritò submittendi.

3 *Tertia species*, *Cultus politicus* dicit adhuc longè minorem inclinationem, ac submissionem voluntatis erga alium hominem apprehensum sub ratione certæ excellentiæ humanæ, naturæ in virtute, dignitate, superioritate; respectu quorum proindè non nihil, sed benè aliquid sumus: quippe ipsis naturâ & capacitate ejusdem excellentiæ æquales, & fortè in alio genere excellentiæ superiores; interim tamen quatenus ipsi nos excellunt meritò submittendi. At verò non necessario istæ tres species distinguuntur, nec facile distingui possunt per actus, seu gestus externos: omnes enim actus adorationis, seu cultus externi supra assignati ferè communes sunt omni adorationi, & cultui Dei, Sanctorum, hominum, præter actum Sacrificii soli Deo debitum. Neque opus est: sufficit ergò distingui per actus internos.

qui sunt forma, & velut anima actuum externo-
rum adorationis & cultus. Undè imperitè, & in-
fultè Hæretici (nominatim Philipp. Hailbronner
in suo Opere A catholicis sibi
mantrari, quomodo gesticulandum sit in cultu
Latriæ erga Deum? & quomodo in cultu Dulix,
vel Hyperdulix respectu Sanctorum, vel Virgi-
nis?

§. Denique quoad nomina istarum specierum
sciendum est, neque in Hebræa, neque in Latina
lingua dari nomina propria distinctiva istarum
specierum, sed omnia communia. Similiter &
Græca nomina Latria ΛΑΤΕΙΑ & Dulia in signifi-
catione Græca communia sunt, utrumque enim
significat servitatem, vel cultum.

§. III.

Latria speciatim, Adoratio Deo soli debita.

I. L A T R I A vox græca, latinè idem est ac servitus: **S**
Lex usu DD. significat servitium, ac cultum
soli Deo exhibendum. Et potest accipi habitua-
liter pro virtute & habitu inclinante hominem ad
exhibendum Deo debitum servitium, ac cultum
externum: & sic Latria idem est cum virtute Re-
ligionis, hoc solo discrimine, quòd Religio ge-
neraliter respiciat omnem cultum Deo exhiben-
dum, tam internum, quàm externum: Latria ve-
rò specialiter respiciat servitium, & cultum Dei
externum, simul tamen cum actu interno exhi-
bendum.

II. Communiter tamen Latria accipitur actua-
liter pro actuali cultu & adoratione Dei externa,

& sic idem est ac adoratio strictè sumpta pro cultu soli Deo debito, in S. Scriptura passim omnibus locis, quibus aut præcipiunt solus Deus adorari, & prohibetur adorari creatura, ut Deuter. 6. *Mart. 4. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Apocal. c. 22. Joannes apparente sibi Angelo ait: *cecidisti ante pedes ejus, ut adorarem, & dixit mihi: vide, ne feceris, conservus enim tuus sum &c. Deum adora.* In quem locum S. Augustinus q. 61. in Genes. Talis apparuerat Joanni Angelus, ut pro Deo posset adorari, & ideo fuerat intelligendus adorator. Eodem sensu D. Hieronimus contra Vigilant: *Quis, O insanum caput, quando Martyres adoravit? Quis hominem adoravit Deum?* Eodemque sensu adorationem præcipuè accipiunt SS. PP. strictè, prout & accipitur in illo trito versiculo:

Effigiem Christi, cum transis, semper honoras.

Non tamen effigiem, sed quem designat, adoras.

Rectè denique Perrier. in c. 32. Gen. ad verbum latinum verbum *adorari* non esse ferè in usu, & que in vulgari Christianorum sermone, nihil aliud veri, soliùsque Dei cultu. Atque adeò adorationem propriè sumpta, & Latria actualis omnino idem sunt, & synonyma: cujus proinde est

Definitio.

- 6 III. **L**atria, seu Adoratio propriè dicta est actus externa Religionis, quo per contumeliam tem corporis gestum, aliave actione sacra externa protestamur nostram subjectionem erga Deum summum omnium, & Excellentissimum Dominum.

ius increatam & infinitam excellentiam, adeoque tribuimus ei summum, & Divinum honorem. Sic ex communi Valent. rom. 3. disp. 6. q. 3. part. 1. Liqueat definitio sufficienter ex hactenus dictis. Differentia Patriæ & Adorationis huius soli Deo propriæ principaliter & universaliter desumitur ab actu interno Religioso voluntatis, volentis tali actu externo colere ipsum Deum, ac protestari suam infimam submissionem, ac subjectionem erga Deum, ut supremum nostrum Dominum ob eius supremam & infinitam excellentiam, ut §. preced. explicatum, quicumque deinde sit ille actus externus: generaliter enim omnis actus externus moraliter bonus, imò & indifferens potest esse actus Patriæ & adorationis, quatenus à virtute Religionis ordinatur ad cultum Dei. Speciales actus sunt prostratio, inclinatio, genuflexio &c. facti in cultum ipsius Dei.

IV. Specialissimi autem actus Patriæ sunt actus Sacrificii, & quæ ad ipsum referuntur; Temppla, Altaria, Sacerdotium, ac Sacri Ordines omnes. Nam Sacrificium, quo Deo res sensibilis immutata, vel destructa offertur in recognitionem ejus supremi Domini, profitemur & contestamur nostram omnimodam subjectionem erga Deum ut supremum & excellentissimum vitæ & mortis Dominum: cum autem nulli alteri, nisi soli Deo debeat talis omnimoda subjectio, tanquam primo principio, & supremo Domino vitæ & mortis, perspicuum est, Sacrificium & maxime Sacrosanctum Missæ, quâ ipsa persona Divina

religiosè offertur & deberi uni soli Deo. Hinc est illa pulcherrima sententia D. Aug. l. 10. De Civitate Dei. c. 4. *Multa de cultu Divino usurpata sunt, quæ honoribus deferuntur humanis, sive humilitate nimia, sive adulatione pestifera, ita tamen, quibus ea deferuntur, homines habentur, qui dicuntur colendi & venerandi; si autem est meritum additur, & adorandi. Quis verò sacrificandum censuit, nisi et, quem Deum aut seruum, aut putavit, aut finxit? Hæc Aug. unde etiam Exod. 22. dicitur: *Qui immolat Divi, occidet praterquam Domino soli.**

§. Hæc de Sacrificio intellectu communiter mo. At singulari & arcaniori intellectu Sacrificio contestamur tam omnimodam nostram subordinationem, subjectionem, ac dependentiam erga Deum supremum, & undequaque excellentissimum Dominum, tantamque Dei super nos eminentiam, potestatem, ac dominium, ut dignissimum agnoscamus, ac profiteamur nos ipsos destruere, ac immolare, sicque velut in nihilum redigere in honorem, cultum, & obsequium Dei: necque enim aliter istam omnimodam dependentiam & abyssale nihilum nostrum respectu Dei representare, ac profiteri perfecte possumus. Verum quia hoc non expedit, nec ipse Deus vult, loco nobis quasi substituiamus, immolamus, ac destruimus aliam rem sensibilem; in Veteri quidem Lege boves, oves, vitulos, hircos &c. in figuram. In Nova autem Lege ipsum Corpus & Sanguinem Christi, ad hocque concomitanter totum Christum Deum &c.

Hominem: Idque non solum mystica repræsentatione, velut mortuum sub mortui speciebus panis & vini redactum, ac per modum cibi ac potûs sumendum; verum etiam aliquantulum physicè ita consummendum in nobis, quoad illud esse Sacramentale, ut si defacto non haberet esse aliud, nisi in Sacramento, reverà consumptis speciebus Sacramenti, deberet desinere esse. Obstupescite cœli super hoc. Sed hoc piè incidentaliter. Ex dictis patet, quòd actus Latriæ, seu Adorationis Divinæ quoad differentiam ab aliis cultibus, etsi primariò, & universaliter, ut dictum est, dignoscatur ab intentione interna voluntatis, ita singulariter volentis colere Deum; secundariò tamen etiam dignoscitur ex actu externo, qui ex natura, vel conditione sua, aut consuetudine communi soli Deo exhiberi debet. Ut sunt maximè actus Sacrificii, & si qui alii.

§. IV.

Dulia, Hyperdulia.

Dulia itidem vox græca ex primæva institutione significans servitutem generatim: unde Theodulus, Cosmodulus, servus Dei, servus mundi, ex usu & appropriatione DD. significat eum cultum, qui creaturis exhibetur ob earum excellentiam creatam quidem, sed singularem, ac supernaturalem. Potestque accipi aut habitualiter pro virtute & habitu inclinante ad eum cultum, & actualiter, pro ipso actuali cultu Sanctorum, ut suprâ Latria: & sic nos accipimus.

D d 3

Defi-

Definitur.

I. **D**ulia est cultus sacer externus, quo gellamur vel actu aliquo externo contestamur nostram submissionem erga creaturas sanctas ob eorum excellentiam creatam supernaturalem gratiam scilicet, & gloriæ; ac proinde solis Angelis, Sanctis defunctis exhibendus est hic cultus, quoque, de quorum gratia, sanctitate, & gloria constat; exhibitus tamen olim Prophetis & Sanctis viris, ut infra videbitur.

Cultus hic Duliaæ medius est inter Divinum religionis, seu Latria, & cultum politicum; a cultu Divino differt, quia creaturam, ejusque excellentiam creatam respicit: a cultu politico differt, quia ille respicit excellentiam sacram supernaturalem, iste verò naturalem, vel politicam tantum. Denique subdividitur in Duliam simplicem, & Hyperduliam. Dulia simplex & communis est cultus, quo coluntur Sancti communiter ob eorum ordinariam excellentiam supernaturalem gratia & gloriæ.

Hyperdulia.

9 II. **E**st, quâ specialiter colitur creatura sancta ob extraordinariam aliquam excellentiam supernaturalem. Hoc nimirum cultus Hyperduliaæ defacto colitur. B. V. Maria Mater Dei ob ejus duplicem extraordinariam excellentiam supernaturalem: 1. Gratia & Gloriæ singularis super omnes Angelos & Sanctos. 2. Ob eternitatis Dei, ac proximæ consanguinitatis cum Christo Filio Dei, quam *Suarez 3. part. 1. c. 2. q. 1.*

diff. 1. Sect. 2. meritò vocat quandam quasi affinitatem cum Deo.

Eodem cultu Hyperdulix colenda est sacra Christi Humanitas seorsim sumpta à Verbo. Ut habet communis DD. cum S. Th. 3. *paræ 9. 25. 4. 1. Et Scot. in 2. dist. 25.* adeò, ut Christo duplex exhibendus sit cultus & adoratio: & Latriæ tanquam Deo ob excellentiam Divinitatis; & Hyperdulix ut Homini ob excellentiam supernaturalem maximam super omnes creaturas sacre Humanitatis, nimirum supremæ Gratiæ & Gloriæ, & Unionis Hypostaticæ ad Verbum: attamen practicè & absolute solum cultu Latriæ adorandus est tanquam Persona Divina, & non Hyperdulix, nisi fortè à docto intelligente, ob periculum hæresis duas personas in Christo fingentis, & scandali.

Adoratio absoluta, & respectiva.

III. **A** Doratio absoluta, & per se quoad Sanctos dicitur, quæ exhibetur Sanctis ob eorum propriam & intrinsecam excellentiam gratiæ & gloriæ, & hæc dicitur Dulix, & Hyperdulix, distincta prorsus ab adoratione Latriæ, ut dictis patet. *Adoratio respectiva*, & per accidens quoad eosdem Sanctos (& maxime res sacras, Imagines, Reliquias &c. de quibus *Sect. 4.*) dicitur, quæ exhibetur Sanctis ob respectum singularem ad Deum per modum singularis imaginis, filiationis, amicitix, templi Dei; & præcipue sic coli possit B. V. Maria ob singularissimum respectum ad Deum, non solum perfectissimæ Imaginis

ginis, Filia, Amicæ, sed etiam Matris Dei. Et hæc adoratio spectat ad virtutem Religionis & Patriæ, tanquam ejus actus secundarius, quem modum dilectio proximi propter Deum spectat ad virtutem Charitatis Divinæ tanquam actus ejus secundarius. Verùm etiam hic rectè monent DD. in praxi præsertim à simplicibus non sicut intelligentibus abstinendum esse ab hoc cultu, & adoratione respectiva Patriæ in Sanctis, atque etiam ipsa B. V. Maria ob periculum idololatriæ: ut docet etiam S. Th. cit. a. 3. ad 3. dicens: creaturæ rationali debetur reverentia propter se ipsam, ideo si creaturæ rationali, in qua est imago Dei exhibetur adoratio Patriæ (respectiva nimirum) posset esse erroris occasio, ut scilicet motus adorationis sisteret in homine, in quantum res quædam, & non referretur in Deum, cujus est imago. Sic S. Doctor, qui tamen alibi 2. 2. q. 84. ad 1. expressè fatetur: Deum olim in Angelis ipsam repræsentantibus potuisse coli Patriæ, & merito,

Præmonitio.

IV. **H**is ita necessariò prænotatis pro necessitate explicatione terminorum accedendum est ad materiam maximè propriam primo Præcepto Decalogi, quod sicut affirmativè præcipit debitum cultum exhibere, ita negativè prohibet cultum Deo debitum, ac proprium exhiberi aliæ creaturæ. Videndum ergò, quis cultus Deo, quis verò Sanctis, ac rebus sacris exhiberi possit, ac debeat, salvo primo Præcepto. Sectiones ergo sequuntur

sequentes mixtæ erunt Theologico-controversisti-
cæ, sed summò compendiò decerptæ ex *Card. Bel-
larm. Becan. Gregor. de Valent.* Sunt enim con-
trovertiæ omnium communissimæ, scitu admo-
dum necessariæ omni Fideli, Pastori maximè,

S E C T I O II.

Latria, & Adoratio primò Præceptò
mandata.

S U M M A R I U M.

11. Præcepto divino positivo primo Decalogi obligamur ado-
rare Deum Cultu Latria;
12. Affirmativè quidem tempore & modo à Deo, & Ecclesia
determinato
13. Negativè verò semper obligamur non tribuere ulli crea-
turæ cultum sicut Deo.
14. Nihil ergo hoc primo præcepto prohibetur tanquam ido-
latria, quam cultum Deo debitum tribuere creaturæ,
sicut Deo.

A S S E R T I O I.

Præcepto Divino primo Decalogi naturali &
positivo Deus optimus, maximus adorandus
est adoratione Latria omnium perfectissima, quâ
nimirum contestamur nostram subjectionem ad i-
psam, ut supremum omnium Dominum, supreme
& infinitæ Excellentie super omnes. Affirmativè
quidem tempore, & modo determinato ab ipso
Deo, vel Ecclesia. negativè verò, ne ulli unquam
creaturæ exhibeatur cultus, seu honor sicut Deo.
Nihil ergo primo præcepto prohibetur tanquam
idolatria, quam honorem Deo debitum tribuere
creaturæ, sicut Deo. Ita omnes Orthodoxi. Ex-
plico breviter.

§. I.

Præcepto Divino primo Decalogi.

I *N*am præceptum primum Decalogi licet terminis negativum, *non habebis Deos alios nos coram me, non adorabis ea, neque coles* virtute tamen simul est affirmativum: *habebis solum verum Deum, me solum adorabis & coles; prout clarius exprimitur Deut. 6. & Mat. 4. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Præceptum verò naturale dicitur ipsa ratio cuiusvis rationis capaci: quâ constat cuiusvis præstantiæ excellenti pro ratione suâ excellentiæ & dignitatis dignum cultûs honorem esse tribuenti. Cum ergo Deus naturâ suâ sit summâ & infinitâ excellentiæ, consequens est, eum summâ & præstantissimâ quâdam adoratione esse colendum, quâ proprio nomine vocamus Latriam, quâ seipsum contestemur nostram infimam subjectionem esse Deum, ut supremum omnium Dominum, Autorem, Principium, & Finem universorum, summam ac infinitam prorsus supra omnes excellentiam. Unde D. August. *lib. 1. de Trinit. c. 6. Substantiam non servire creatura, sed Creatori.* (ad Rom. 1.) Non eo modo, quo jubemur per charitatem servire invicem (*ad Galat. 3.*) quod Græcè *dulévin*; sed eo modo, quo Deo tantum servitur, quod est Græcè *iatrévin*. Secundum hanc enim servitutem dictum est: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Quod autem Deo invisibili & inspectori cordium cultus actu externo sensibili exhibendus sit cultus &

oratio, constat ex Scripturis Sacris ejusmodi cultum externum & commendantibus, & præcipientibus, præsertim diversis Sacrificiis; cujus rationem benè dat D. Joan. Damascen. *lib. 2. de Fide Orthodoxa c. 13.* Quia sicut ex duplici natura compositi fumus, corporali, & spiritali, ita convenit, ut utriusque naturæ operibus, internis scilicet animæ, & externis corporis protestemur nos omnia debere Deo. Et D. Aug. *lib. de cura pro mortuis habenda c. 5.* aliam indicat rationem dicens: quia externi ejusmodi gestus & actus corporis habent miram vim ad fovendum & augendum internum affectum erga Deum: ita loquens: *nessis, quo pacto cuncti motus corporis, cum non possint, nisi motu animi precedente fieri, eisdem exteriorius visibiliter factis, ille interior invisibilis, qui eos fecit, augeatur: ac per hoc cordis affectum, qui in fierent hac, præcessit, quia facta sunt, crescit.* Hæc S. Doctor Aug.

§. II.

Affirmativè quidem tempore & modo ab ipso Deo vel Ecclesia determinato.

Nam præceptum illud naturale positivum primum Decalogi de adorando solo Deo ex se non determinat, nec certâ tempora, nec certos ritus, vel modos, quibus colatur Deus, sed in veteri quidem Lege ab ipso Deo per Moysem determinatum fuit diversissimis ac plurimis præceptis positivis cæremonialibus appellatis, quoad tempus ad diem Sabbathi & certa Festa, quoad modum verò ad diversissima Sacrificia, aliàsque cæremo-

remonias : in nova autem Lege (præter præcepta Christi de Sacrificio Missæ & Sacramentis) ab Ecclesia determinatum fuit universaliter quidem omni populo Christiano ad diem Dominicam quâ Deus auditione Missæ & Religiosa feriatur colatur, de quibus speciatim in tertio præcepto specialiter verò pro Clericis loco & nomine Populi Christiani ad quotidie persolvenda divina Officia, aliósque certos ritus per annum.

§. III.

Negative verò obligat.

13 **U**T nulli creaturae tribuatur Divinitas, sicut Deo. In quo consentiunt omnes Christiani, & evidenter constat ex terminis præcepti: *Non habebis Deos alienos. non facies tibi sculptile, non adorabis &c.* De peccatis oppositis agitur c. seq. latè per totum. Verum controversia est gravissima inter Catholicos & Hæreticos nostri temporis, quidnam præcisè & adquatè prohibeatur primo præcepto tanquam idololatria? Hæretici enim, ut evertant ritus religiosos Catholicorum impudenter & malitiosè contendunt præcepto hoc prohiberi, tanquam veram idololatriam, omnem profus cultum tam ipsius Dei, quàm Sanctorum &c. qui sine expresso verbo Dei exercetur, & usurpatur: atq; adeo non tantum cultum & invocationem Sanctorum, venerationem Sacrarum imaginum, Reliquiarum &c. verum etiam Sacrificium Missæ, adorationem Sacrosanctæ Eucharistiæ, omnesque ferè Catholicos ritus colendi Deum, blasphemant, esse idololatriam primam.

Præcepto Decalogi prohibitam, quodd scilicet non
 exister, expressum Dei verbum, seu mandatum e-
 usmodi cultus. Idque confirmare nituntur ob-
 scuris quibusdam locis, quæ latissimè refert, & o-
 pime explicat, & refutat Gregor. de Valent. tom.
 3. disp. 6. q. 10. punct. 1. per totum, quem consule.
 Contra hos ergo pro fundamento dicendorum in-
 sequentibus, dixi ulterius in Assertionè :

§. IV.

*Nihil prohibetur eo præcepto tanquam idololatria,
 quam honorem DEO debitum tribuere
 creature, sicut DEO.*

Ta omnes Orthodoxi. Ratio clara est: Quia 1.
 primo Præcepto in terminis prohibetur idolo-
 latia: *Non habebis Deos alienos coram me, non
 facies tibi sculptile: non adorabis ea, neque coles:*
 sed vera idololatria nihil aliud est, quàm creaturæ
 alicui v. g. idolo, dæmoni, vel homini, Divinum
 cultum tribuere, sicut Deo; ergo id solum, & ni-
 hil aliud prohibetur primo Præcepto: minor præ-
 terquam, quòd ex ipsa nominis ethimologia pa-
 teat,
 I. Probatu ex S. Scriptura, quæ ubique cul-
 tum veri Dei per antithesin opponit cultui idolo-
 rum, & falforum Deorum, & idololatriam ceu
 phrasi Hebreâ fornicationem vocat, cultum idolo-
 rum, simulachrorum, falforum Deorum, adorare o-
 pera manuum hominum, quæ oculos habent, &
 non vident: Loca sunt innumera, & ubique ob-
 via: Ex. g. Sap. 14. *Hac fuit vita humana de-
 ceptis,*

ceptio, quoniam aut affectus, aut Regibus deservientes homines, incommutabile nomen lapidei & lignis imposuerunt. Et luculenter Jer. c. 2. invectus in idololatrias: Mutavit gens Deus & certò ipsi non sunt Dii. Populus vero mutavit gloriam suam in idolum. O superbi cæli, super hoc, & porta ejus desolamini vehementer: Duo enim mala fecit populus meus: reliquerunt fontem aquæ vitæ, & foderunt foveas sternas &c. Non potuit Propheta clarius expone- mere idololatriam, non solum continere aver- sionem à verò Deo, sed etiam conversionem ad crea- ram fragilem, scilicet idolum, ut ad Deum Divino honore colendum, quod mox magis ex- primit dicens: dicentes ligno: Pater meus es tu & lapidi: tu me genuisti. Perierunt ad me verum & non faciem, & in tempore afflictionis suæ dicit: surge & libera nos: ubi sunt Dii tui, quos sperasti tibi? surgant, & liberent te in tempore afflictionis tuæ &c. Ergo idololatria vera non potest consistere cum cultu aliquo ipsius veri Dei, sed dicitur tum creaturæ, vel idoli, tanquam Dei.

II. Confirmatur id ipsum luculenter testimoniis SS. PP. Tertullian. lib. de Idol. initio: Idololatria Deo fraudem facit, honores illi suos negat, & conferens aliis &c. Lactant. lib. 1. Divinit. c. 19. negant factum esse unquam, ut qui verum Deos colit, etiam Deum coluerit: neque fieri potest: Quoniam si honos idem tribuatur aliis, omnino non colitur. S. Gregorius Nazianzenus Orat. in Christi Nativit. Idololatriam dicitur

Adorationis à Deo ad creaturam translationem. D. Augustinus lib. 1. de Trinit. c. 6. *Fubemur* servire &c. addit: *Unde Idololatra dicuntur, qui simulacris eam servitutem exhibent, qua debetur Deo; secundum hanc enim servitutem dicitur est: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* D. Ambros. in c. 1. ad Ephel. *Idololatria Dei honorificentiam usurpat, & vindicat creatura.* Similia alii passim. Nullo ergo sensu Scripturæ, vel SS. PP. cultus aliquis veri Dei potest vocari idololatria.

III. Nihil urget principale fundamentum Hæreticorum ex Deut. 12. Ubi variis præceptis præscripto cultu veri Dei adjicitur novum præceptum: *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas:* Ergo (inferunt) quidquid in cultu etiam veri Dei in verbo Dei præceptum non est, prohibitum est, superstitiosum est, idololatria est. Idque confirmant aliis locis Scripturæ: attamen re ipsâ loquentibus de cultu idolorum, & non veri Dei, ut bene monstrat *Valent. sup. cit.* Hoc Achille eversum & prostratum volunt omnem prorsus cultum religiosum Catholicorū, etiam circa verum Deum Christum, Eucharistiam, nedum circa Sanctos, vel res sacras. Responsio plana, patens, & facilis est: Nihil ad nos; præceptum enim illud: *hoc tantum facito Domino &c.* ex claro contextu præcisè respicit, & determinat illa præcepta cæremonialia data Judæis, & Sacrificiis, & ritibus in Dei cultu adhibendis; & prohibet aliquid addi, vel mi-

nui,

nui, ne scilicet populus ille carnalis in superstitio-
 nes, vel idolatriam deflecteret: atqui præceptum
 illa cæremonialia, sicut & Legalia vetera per
 novam Legem abrogata nihil ad vos Christianos
 spectat: neque illud præceptum superadditum ad
 illud quod verum est omne peccatum contra illud præ-
 ceptum in vero Dei cultu factum fuisse idolatriam
 nam etiam prohibitum erat extra Templum, vel
 cum à Deo electum offerri Deo Sacrificia: At
 quæquam unquam dixit (præter malitiosos Hæreticos)
 extra Templum Sacrificium offerre Deo fuisse
 idolatriam? Quod clarè significatur 2. Paralip.
 33. ubi dicitur descriptâ pœnitentiâ Manassæ
*Qui postquam coangustatus est, oravit Dominum
 Deum suum: & egit pœnitentiam valde: & ab-
 stulit deos alienos, & simulacra de domo
 Domini: &c. præcepitque Judæ, ut serviret Dominus
 Deus Israël. Tandem subditur: Attamen adhuc
 populus immolabat in excelsis Domino Deo suo.*
 Septuaginta habent: *Populus immolabat: sed Do-
 mino Deo suo.* Sensus manifestus est, etsi
 idolatria sublata fuerit, attamen adhuc peccatum
 populus extra locum debitum immolando, non
 quidem idolis, sed Domino Deo, non utique
 plus peccato idolatriæ, sed alio inobedientiæ
 IV. Insuper posito (minimè concessio) præ-
 ceptum illud etiam spectare ad nos Christianos
*Respondetur: Illo præcepto excludi non omnem
 prorsus cultum qualicumque modo non præ-
 ceptum, sed illum tantum, qui ita non est præ-*

ptus, ut etiam sit prohibitus, quod tripliciter probatur. 1. Ex toto contextu ejusdem Deuter. 12. Ex quo constat Deum solum voluisse excludere ritus impios gentium, utique prohibitos. 2. Ex phrasi Scripturæ in aliis locis, quibus non præceptum idem dicitur, ac contra præceptum vel prohibitum, ut Deuter. 17. *Cum reperti fuerint apud te &c. vir aut mulier, qui faciant malum &c. & adorent solem & lunam, & omnem militiam cæli, quæ non præcepi*, id est, prohibui. 3. Certissimè constat ex Scripturis cultus aliquos voluntarios esse Deo gratos, quamvis à Deo non sint præcepti: ut votum, juramentum, observatio aliquorum Festorum ob beneficiorum memoriam, uti absque omni Dei mandato factum est. *Judith. 15. Esther. 9.* Item cælebs vita ad purius serviendum Deo, de quo Apost. 1. *ad Corinth. 7. Præceptum Domini non habeo*: latè tamen commendat virginitatem & vitam cælibem. Denique etsi de multis ritibus colendi Deum nullum exstet præceptum scriptum, sunt tamen præcepta tradita ex traditione Apostolica, & Auctoritate Ecclesiæ proposita, quam frustra nituntur adversarii evertere. Itaque quoad ritus Ecclesiæ in colendo Deo, Christo, Eucharistiâ, nullam prorsus possunt ostendere idolatriam Hæretici, nisi ex falsissimo principio, modo everso; omnem cultum etiam veri Dei absque ejus expresso mandato esse idolatriam. Hoc autem multò magis urget in cultu Sanctorum, & Rerum sacrarum. Sit ergo

SECTIO III.

De Cultu & Invocatione Sanctorum.

SUMMARIUM.

15. *Primo præcepto Decalogi non prohiberi, sed licitum esse cultum Dulia Sanctorum.*
16. *Probatur I. Ratione:*
17. *II. Ex Scriptura & SS. Patribus multipliciter.*
18. *Objectiones Hereticorum*
19. *Solvuntur.*
20. *Sanctos pro nobis orare.*
21. *Ac proinde salubriter à nobis invocari, probatur multipliciter.*
22. *Objectiones Hereticorum*
23. *Diluuntur.*

ASSERTIO II.

15 **P**rimo Præcepto Decalogi minimè prohibetur, sed licitum & sanctum est, Sanctos Angelos, homines, seu animas beatas in cælis colere, cultu aliquo sacro & religioso, majori, quam civili & politico: quem vocamus *culium*, vel *adorationem Dulia*. Est de Fide Catholica, definita in Conciliis, maximè in Synodo secunda Nicensi. Et novissimè in Concil. Trid. Sess. 25. in Decreto de Purgatorio. Est omnium Catholicorum contra omnes Hæreticos nostri temporis, paucos eorum veteres Antesignanos: *Wicleffum*, ac alios.

I. Probatur Ratione.

16 **P**rimo Præcepto prohibetur solum idololatria, quâ creaturæ divinus honor tribuitur, sicut Deo: utpote animo protestandi suam inferioritatem erga alterum, ut Deum seu supremum

Dominum suum: atqui talis cultus seu adoratio
 minimè tribuitur Sanctis, sed longè inferior, quò
 scilicet contestamur nostram submissionem erga
 Sanctos ob eorum excellentiam creatam super-
 naturalem, ut speciales amicos Dei, Principes
 celi, Patronos & Advocatos nostros apud Deum,
 ut constat omnium Catholicorum consensu, &
 confessione: Et Hæreticis oppositum impuden-
 tissimè mentientibus in Catholicos optimo jure
 respondetur, quod respondit *D. Hier. Vigilantio*
 Hæretico, qui primus fermè cultum Sanctorum
 impugnavit, & idololatriam vocavit: *Quis d*
injunum caput! aliquando Martyres adora-
vi? Quis hominem putavit Deum? Deinde
 insaratio dicitur, cuius personæ excellenti pro ra-
 tione excellentiæ debitum, ac congruum exhiben-
 dum esse cultum honorem, vel venerationem: sed
 Sancti Dei habent excellentiam peculiarem super-
 naturalem, etsi infinite inferiorem Divinâ, ta-
 men etiam multò majorem & superiorem omni
 prorsus excellentiâ humanâ naturali, utpote in-
 commensurabilis gratiæ, & amicitia Dei, ac sempiternæ
 gloriæ: ergo debetur eis cultus aliquis, utpote in-
 terior cultu divino, major tamen cultu civili, &
 politico, adeoque inter utramque medius, quem
 vocamus *Dulia*.

Denique si honor civilis debetur civili, seu hu-
 manæ virtuti, sapientiæ, potentiæ, nobilitati &c.
 Ergo honor plus quàm civilis debetur supernatu-
 rali virtuti, sapientiæ, dignitati &c. Sed Sancti
 in æmulum excellunt supernaturali virtute, &
 sancti.

sanctitate consummata, sapientiâ perfectissimâ
 clara visione Dei, & omnium rerum in Deo
 speculo relucentium, ac potentiâ, nobilitate, dig-
 nitate velut Reges, & Principes cœlestes. *Luc. 12.*
Ego dispono vobis Regnum &c. (Apoç. 3.)
vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo.
 alibi: ergo Sanctis debetur honor, seu cultus
 quis altior, & plus quàm civilis, ac politicus.

II. Ex S. Scriptura, & Patribus.

17 **C**ertissimè constat ex Sacris Litteris, crea-
 tum, etiam à Sanctis, & sanctè, qualem nos
 mus exhibendum Sanctis, & *Duliam* vocantemur.

I. Psalm. 98. *Adorate scabellum pedum
 quoniam Sanctum est.* Quo scabello intelligitur
 arca Testamenti, uti vocavit Salomon I. Paralip.
 28. dicens: *Cogitavi, ut edificarem domum,
 quarequiesceret arca fœderis Domini, & scabellum
 pedum Domini Dei nostri.* Et Psalm. 134.
*Introibimus in tabernaculum ejus, adoramus
 mus in loco, ubi steterunt pedes ejus.* Et mox
 quitur: *Surge Domine in requiem tuam, in
 arca sanctificationis tuae:* Atqui certum est,

sermonem esse de aliquo cultu, utique non
 politico, sed aliquo altioris ordinis, & sacro
 excellentiam aliquam supernaturalem, quoniam
Sanctum est, ait textus: ergo licitus & factus
 est aliquis cultus plus quàm civilis creaturæ, qui
 lem nos Sanctis exhibemus, ac *Duliam* vocamus.

II. In eadem Scriptura referuntur etiam
 geli adorati, etiam ab hominibus sanctis, & p-

dentibus *Gen. 18.* Abraham tres Angelos in specie hominum sibi apparentes adoravit pronus in terram. Similiter *Gen. 19.* Loth duos Angelos adoravit pronus in terram. Nec verisimilis est Hæreticorum responsio, dicentium: Abrahamum & Lothum illos Angelos putasse homines esse, & ideo cultu solum politico adorasse. Clarius n. 22. *Aperuit Dominus oculos Balam, & vidit Angelum stantem evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram.* Audis, non prius adoravit, quam Angelum cognovit: ridiculum autem est dicere, Angelis deberi cultum humanum civilem politicum. Item *Josue 5.* cum vidisset Josue virum stantem evaginato gladio, dixit: *Noster es, an adversariorum? Qui respondit: nequaquam, sed sum Princeps exercitus Domini, & nunc venio: continuo cecidit Josue prostratus in terram, & adorans ait &c.* Non adoravit ut Deum cultu Læviticæ, quia Angelus dixerat, se esse ministrum Domini. Nec ut hominem cultu civili, quia non prius adoravit, quam intellexit esse Angelum, Dei Legatum: ergo aliquo cultu medio, sacroque, quem *Dulia* dicimus. Nec potest dici: Josue malefecisse & idololatriam commisisse; quia Angelus non solum eum non prohibuit ab adoratione, sed etiam majorem reverentiam injungens dixit: *Salve calceamentum tuum de pedibus tuis, locus enim, in quo stas, sanctus est.* Nec locus ille alias profanus in campetribus Jericho erat sanctus, nisi ex præsentia Angeli.

III. Eadem S. Scriptura refert etiam Sanctos homi-

homines adoratos. *1. Reg. 28.* Saul adoravit
 animam Samuelis sibi apparentem: certum
 est animabus defunctis non competere
 cultum civilem politicum. Nec potest dici
 errasse, quia nec Samuel, nec Scriptura eum
 apprehendit. *Item 3. Reg. 18.* *Abdias* vir factus
cecidit super faciem suam adorans Heliam. Non
 potest dici adorasse cultu civili ob excellentiam
 humanam: major enim erat *Abdias*, unus
 Principibus Regni, *Heliâ* privato homine: ad-
 vit ergo cultu aliquo sacro ob excellentiam super-
 naturalem, scilicet ut Prophetam, & hominem
 Dei singulari sanctitate excellentem. *Item*
Reg. 2. *Videntes autem filii Prophetarum,*
erant in Jericho, è contra dixerunt: *Requirit*
vit Spiritus Helie super Helisæum: *Et occur-*
tes in occursum ejus adoraverunt eum pro-
in terram. Quem locum aptissimum de
 ratione hominis plusquam civili & sacra ob
 supernaturalem excellentiam suo more corrup-
 Lutherus in sua versione, erasâ particula
 Cum tamen habeatur in omnibus profus ex
 plaribus Latinis, Græcis, & Hebraicis. *Tanquam*
Daniel. 2. Nabuchodonosor adoravit *Daniel*
 lem: Quis autem dicat potentissimum Regem
 adorasse *Daniel*em, unum ex suis captivis,
 civili politico ob humanam excellentiam? ad-
 ravit ergo cultu majori, & sacro, ob excellentiam
 supernaturalem, tanquam hominem Deo plene
 & minimè per errorem, nam adorans dixit: *Deus*
Deus vester, Deus Deorum est, Dominus Regum

revelans mysteria, quoniam tu potuisti aperire hoc Sacramentum.

§. Nec refert (quod ineptissime cavillantur Hæretici) in Scriptura non referri non adorationem hominum Sanctorum in cœlo, quia in Veteri Testamento nullus adhuc Sanctus fuit in cœlo; in Novo autem Testamento, quando scriptum est, adhuc pauci.

IV. Probarur auctoritate irrefragibili, ac unanimi consensu SS. PP. Græcorum, & Latinorum, totius Antiquæ Ecclesiæ. Ex Græcis omnes. Origen. hom. 3. in diversos. Horum (SS. Martyrum) memoria semper, ut dignum est, in Ecclesia celebratur. D. Athanas. lib. de virginit. circa finem. Basil. Orat. in S. Mamantem. Et Orat. in 40. Martyr. D. Gregor. Naz. Orat. in Machab. & Julianum. D. Epiph. heres. 79. D. Chrysost. hom. de SS. Juventio & Maximo. D. Cyrill. de Alex. lib. 6. ad Julian. D. Damascen. de Fide Orthodoxa lib. 4. c. 16. inter alia dicens: Honorare decet Sanctos & Amicos Christi ut filios, & heredes Christi, Tertullian. lib. de corona milit. D. Cyprian. lib. 4. Epist. 5. inter alia dicens: Martyrum passiones, & dies anniversaria commemoratione celebramus. S. Ambros. Sermon. 6. in fine: Quisquis honorat Martyres, honorat & Christum, & qui spernit Sanctos, spernit & Dominum. D. Hieronym. ad Ripatium: Honoramus servos, ut honor servorum redundet ad Dominum. Et in vita D. Paulæ: Vale, o Paula! & cultorem tuum orationibus adjuva.

D. August. Serm. 1. de SS. Petr. & Paul. *Beati-
mum Petrum piscatorem modò genibus prostra-
tis adorant gentium multitudo.* Idem docet Epist.
44. & alibi. D. Gregor. lib. 3. Dialog. c. 29.
Bern. Serm. in illud Signum mag. *Ampliat
Maria vestigia & devotissima supplicatione beati
illius pedibus provolvamur.* Et alibi sapientia
Aliique Omnes. Textus ad longum lege
vel descriptos apud Bellarm. *tract. 1. de Beati-
tudine Sanctorum lib. 1. c. 13. in toto.*

Objiciunt Hæretici.

181. **I**oca Scripturæ Deut. 6. *Dominum Deum
tuum adorabis, & illi soli servies.* 1. Timoth. 7. *Soli Deo honor & gloria.* Galat. 1. *His, qui naturâ non sunt Di, serviebatis.* Græco est verbum *Dulcein*, ut etiam Dulla excludatur eorum, qui non sunt naturâ Di. seu Deus verus. Alia loca minoris momenti, & nil urgentia consultò omitto. II. Exempla Scripturæ objiciunt *Esth. 1.* Mardochæus noluit adorare, sed genuflectere coram Ammon, rationem reddens. *Timui, ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorarem excepto Deo meo.* Act. 14. Paulus & Barnabas verant Lycaoniæ volentes se adorare. Et *Apoc. 19.* Angelus Joanni volenti se adorare dixit: *Vide, ne faceris, confertus sum &c. Deum adora.* III. Dicta aliter PP. S. Athanas. ex professo docet: neque Angelos, neque SS. homines, adoratione colendos esse. *Epiphani. in hæresi Collyridiani sapius repetit. Mariam non esse adorandam, sed solum Deum.*

D. Aug.

D. Aug. lib. De vera Religione c. 55. disertè dicit:
Non sit nobis Religio cultus hominum mortuorum,
quia si pie vixerunt, non sic habentur, ut tales que-
rant honores, sed illam a nobis coli volunt, quo
illuminate latantur meriti sui nos esse consortes.

IV. Rationem. Duplex tantum est honor, vel cul-
tus: religiosus Deo debitus. & civilis, debitus
hominibus excellentibus: at Sanctis non convenit
cultus religiosus, cum non sint Dii; nec civilis,
cum non versentur nobiscum civiliter; ergo nul-
lus. Ita Calvin. lib. 1. Instit. c. 11. & 12. Ad-
dicens ineptam esse distinctionem Catholicorum:
Sanctorum Dulia, & non Latria, cum enim La-
tria significet cultum, colere sine Latria erit cole-
re sine cultu. Insuper plus est Dulia, id est servi-
tus, quæ tantum Superiori debetur, quam Latria,
id est, cultus, qui etiam exhibetur æquali.

Respondent Catholici.

ADI. Omnia illa loca Scripturæ, & similia de-
bere intelligi de adoratione, & servitute
strictè sumptâ, prout soli Deo competit ob supre-
mam ejus, & infinitam excellentiam, ac supre-
mum dominium, prout hætenus explicatum est:
tali autem cultu, & adoratione nos adorare San-
ctos, mendacium & calumnia est Hæreticorum.
ADI. Similiter respondetur, omnibus illis locis
negatos, & recusatos esse cultus Divinos Deo de-
bitos. Nam Ammon superbissimus omninò am-
buebat cultum aliquem Divinum. Lycaonii non
solum adorare volebant Paulum & Barna-
bam, sed etiam ut Diis immolare boves adductos:

E e 5 ideó-

ideoque meritò scissis vestibus præ horrore repulsi sunt. Angelus ille apparebat in persona Dei, dixerat enim: *Ego sum primus, & novissimus, & vivus; & fui mortuus* (Apocalypsis 1.) & *ego sum vivens &c.* adeoque meritò fuisset a Joanne adoratus pro Deo, vel Christo, nisi id explicasset, quis esset, sicque eum cultum recusasset, tunc non recusaturus aliam venerationem sibi competentem. Prout explicat D. Aug. q. 67. in *Gen. Talis enim*, dicens, *apparuerat Angelus, ut pro Deo posset adorari, & ideò corrigendus erat adorator.* Quamquam aliter D. Gregorius *lib. 17. moral. c. 11.* & Rupert. *in c. 19. Avoc. respiciunt*, Angelos, qui in Veteri Testamento sunt se adorari ab hominibus, in Novo Testamento ob reverentiam Sacratissimæ Humanitatis Christi in Divinam Personam assumptæ præ modestiâ id recusare.

III. Apertissimum est ex contextu ipsorum Locorum citatorum, SS. PP. loqui contra errores Gentilium, & superstitiones etiam quorundam Christianorum illorum temporum, qui B. V. Mariæ, vel Sanctis defunctis divinos honores detulerunt. Nam quòd Sancti aliàs debito honore persequendi sint, iidem SS. PP. sexcentis aliis locis clarissimè asseruerunt, & docuerunt, ex quibus alii supra allegati sunt. Hæretici autem illi, mulantes, nequiter plura & clara, importunè & impudenter pauca & obscura corradunt. Vide P. Jacobum Keller *in suo Catholico Papatu tom. 2. c. 7. per totum latissimè.*

Ad IV. Negatur Major ex dictis *Secl. preced.*
Datur enim cultus medius inter religiosum, & civilem, sicut datur excellentia media inter divinam, & humanam naturalem, scilicet supernaturalis creata Beatorum, Angelorum, Sanctorum. Deinde inepta est sequela Calvinii, non distinctio Catholicorum, qui cum dicunt Sanctos coli Duliâ, & non Latria: Latriam, etsi primæva significatione Græca significet quemvis cultum non tamen accipiunt pro quovis cultu, sed pro cultu illo, qui soli Deo debetur ob ejus excellentiam divinam: adeoque Sanctos colere absque Latria non est colere absque omni cultu, uti ineptit Calvinus, sed est colere absque illo speciali cultu soli Deo proprio, quem nos appropriato nomine vocamus *Latriam*. Denique quod Hæretici obijciant, nos Tempia, Altaria exstruere, Sacrificia offerre, Festa agere Sanctis tanquam Diis, more suo impudenter mentiuntur, & imponunt Catholicis, cum illa omnia principaliter fiant Deo, & non nisi secundario in memoriam Sanctorum, & venerationem ipsis competentem, ut constat unanimi consensu & doctrina Catholicorum. Et de Templis docet D. Aug. *lib. 8. De Civit. Dei c. 27. De Sacerdotibus lib. 20. contra Faustum. c. 21.* Eadem est ratio de Festis.

ASSERTIO III.

Beati Angeli & Sancti, & orant pro nobis, & à nobis rectè & salubriter invocantur tanquam Intercessores apud Deum. Utrumque est de Fide Catholica, contra Hæreticos, eorumque archidu-

§. I.

Sancti pro nobis orant.

201. **P**ROBATUR ex Scriptura Jerem. 15. *Si steterint Moyses & Samuel coram me, non erit anima mea ad populum istum.* Ergò Moyses & Samuel jam defuncti poterant, & solebant orare pro populo Judæorum, alioquin si nunquam orasset, vel orare non potuissent, inepta esset hæc Deo locutio, perindè ac si quis diceret: Si charissimum precium meum oraret pro te, tamen nihil impetraret. 2. *Machab. ult.* De S. Jeremia Propheta dudum defuncto dicitur: *Hic est fratrum amator, & populi Israel, hic est, qui multum oravit pro populo, & universa Sancta civitate Jeremia: Propheta Dei.* Quòd si ergo tunc Sancti in Lybia existentes orabant pro viventibus, quanto magis orabunt nunc Gloriosi in cœlis pro nobis, necessitates nostras olim experti, & modò in Deo confidentes. *Apoc. 5.* describuntur viginti quatuor Seniores in cœlo procidisse coram Deo habentes *Phialas aureas plenas odoramentorum, quas sunt Orationes Sanctorum.* *Apocal. 8.* *Ascendit fœmus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo.* Ubi de intercessionibus Sanctorum pro Ecclesia exponunt SS. PP. & Interpretes unanimiter. Deinde *ibid. c. 6.* *Anima SS. Martyrum clamore magno petunt vindictam de interfectoribus suis; ergò multò magis petunt misericordiam pro viventibus.* 2. *Petri 1. Dabit oper-*

operam & frequenter habere vos (commenda-
tos, vel in animo meo) post obitum meum, ut ho-
rum memoriam faciatis. Ergo Sancti saltem ge-
runt curam. Quin insuper *Lus. 16.* Dives in infer-
no orat pro fratribus suis, mitti ad eos Lazarum,
qui eos commoneat, ne & ipsi veniant ad hunc lo-
cum tormentorum: ergo multò magis iusti &
Sancti in coelis orabunt pro fratribus suis, & tota
Ecclesia.

II. Probatur ratione duplici Theologicâ. Cer-
tissimum est ex Scriptura, Angelos orare pro no-
bis. *Tob. 12. Zachar. 1. Apoc. 8. Daniel. 10. Ps.*
90. Matth. 18. Ergo multo magis id faciunt
Spiritus, & animæ Beatorum: cum & habeant
omnia quoad hoc, quæ habent Angeli: utpotè in-
tellectum, voluntatem, visionem Dei, & grati-
am, & charitatem erga nos. Et insuper aliquid
habent præ Angelis, quòd sint confratres nostri in
Christo, & membra Ecclesiæ, nobis magis con-
iuncti, quàm sint angeli, atque experti misérias,
& pericula nostra. Unde *Ambros. lib. 8. in Luc.*
Sicut Angeli præsumt, ita & hi, qui vitam merue-
runt Angelorum. Rursus certissima fide constat
in Scripturis Justos viventes utiliter orare pro aliis,
ut patet de *Moyse Exod. 32. & Ps. 105.* ubi dicitur:
Et dixi, ut disperderet eos, si non Moyse,
electus ejus, stetisset in confractioe in conspectu
ejus. Et *Job. 42.* Deus ipse mandat amicis *Job:*
Ne ad servum meum Job, & offerete holocaustum
pro vobis: Job autem servus meus orabit pro vo-
bis, faciem ejus suscipiam, ut non vobis impute-
tur

*tur stultitia: Ergò multò magis Sancti locati in
 cœlis orabunt pro nobis: nam ut rectè ait D. Hier.
 lib. contra Vigilant. Si Apostoli & Martyres ad-
 huc in corpore constituti, quando pro se adhuc de-
 bent esse solliciti, pro aliis orant, quantò magis
 post coronas, victorias, triumphos. Et S. Leo Pa-
 pa serm. 2. Petrus tunc plenius & potentius, quàm
 sibi commissa sunt, peragit. Rationem dat D.
 Th. 2. 2. q. 83. a. 1. cum Oratio pro aliis facta
 ex Charitate proveniat, idcirco quantò Sancti,
 qui sunt in Patria, sunt perfectioris Charitatis,
 tantò magis orant pro viatoribus, qui orationibus
 juvari possunt, & quantò sunt conjunctiores Deo,
 tantò eorum orationes sunt efficaciores, habet e-
 nim hoc divinus ordo, ut ex Superiorum excellen-
 tia in inferiora refundatur, sicut ex claritate solis
 in aërem.*

III. Probat^r Authoritate & doctrinâ unanimi
 SS. PP. Cyprian. lib. 1. *Epist.* ex professo. Greg.
 Naz. orat. 14. de obitu patris sui dicit: *Nunc ma-
 gis proficit nobis precibus, quàm antea doctrinâ.*
 D. Chrysostr. *serm. De SS. Juventio & Maximo.*
 D. Hier: ex professo *contra Vigilant.* D. Aug. lib.
 7. *De Baptismo contra Donatistas.* S. Leo Papa
*tract. 3. De annivers. & serm. 1. De SS. Petro &
 Paulo.* Aliique passim, omnes citandi §. seq.

IV. Probat^r Historiis authenticis, & Sancto-
 rum apparitionibus, qui apertè testati sunt, se pro
 viventibus orare, ac beneficia impetrare. Sic D.
 Aug. lib. de cura pro mortuis habenda c. 16. ait

non solum beneficiorum effectibus, verum etiam
 ipsis hominum aspectibus confessorem apparuis-
 se Felicem, cum a Barbaris Nota oppugnaretur:
 audivimus non incertis rumoribus, sed testibus
 certis. Et Euseb. lib. 6. Hist. c. 5. describit: S.
 Potamienam Martyrem carnifici orationes in cœ-
 lo promississe. Deinde triduo à morte apparuis-
 se, coronam capiti imponendo in signum futuri
 martyrii. Similia passim habentur plurima apud S.
 Basil. Orat. de S. Mamante Martyre. Greg. Naz.
 Orat. 1. in Julian. Et Oratione de S. Casario,
 Greg. Nyssen. Orat. de vita S. Gregor. Neocasar.
 Theodor. lib. 5. Histor. c. 24. S. Ambros. de SS.
 Cervas. & Protas. Et serm. De S. Agnete. Sulpit.
 in vita S. Martini. Qui omnes Auctores san-
 ctitate & doctrinâ celebres ante mille annos flo-
 ruerunt: eosque omnes mendacii, seu falsitatis
 insimulare, intolerabilis, sed hæreticis non insue-
 ta, est impudentia.

§. II.

Sancti proinde invocandi.

I. **P**ROBatur ex Scriptura Job. 5. voca ergo, qui tibi respondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere. Exod. 32. Ita ores Moyses: recordare Domine Abraham, Isaac, & Jacob servorum tuorum. Pl. 131. Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus: propter David servum tuum non avertas faciem Christi tui. Dan. 3. Ne auferas misericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum, & Israël Sanctum tuum. §. Hic notandum, quia in Veteri

Veteri Testamento ante Christi adventum Sancti qui moriebantur, non intrabant coelum, neque Deum videbant, nec consequenter cognoscere poterant ordinariè preces viventium, ideo non tunc consuetum, ut vivi orarent eos alloquendo: ut dicendo: *Sancte Abraham, ora pro nobis*; sed solum orabant homines ejus temporis ad Deum legendo merita Sanctorum, qui jam obierant, ut in ipsorum orationibus juvarentur. Unde D. Augustinus q. 194. in Exod. ait: *admonemur, cum merita nostranos gravant, ne diligamur à Deo, relevari apud Deum illorum meritis posse, quos Deus deligit.* Idipsum docet D. Chrysost. Hom. 42. in Genes. & hom. 27. in Matth.

II. Probatur ratione Theologica. Certissimum est ex S. Scriptura, homines sanctos viventes à viventibus rectè esse invocatos. I. Reg. 7. dicitur à Israël ad Samuelem: *ne cesses clamare pro nobis ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philistinorum.* Job. ult. *Ita ad servum meum Jerem. 42. Dixeruntque ad Jeremiam Prophetam: cadat oratio nostra in conspectu tuo, & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum &c.* Baruch. I. *Pro nobis ipsis orate ad Dominum Deum nostrum, quia peccavimus Domino Deo nostro.* Et in Nova lege frequentissimè Rom. 15. *Obsecro vos fratres per Dominum nostrum Jesum Christum, & per Charitatem Sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum.* Et Jac. 5. *Orate pro invicem, ut salvemini, multum enim valet deprecatio justis assidue.*

Quod si ergo Sancti, ac iusti adhuc in terra peregrinantes rectè invocantur; ergò multò magis eosdem Sanctos nunc cum Christo regnantes licebit invocare. *Probatur consequent.* Si Sancti nunc in cœlis non possent invocari à nobis, esset, vel quia nolent, vel quia non possent pro nobis intercedere, vel quia non scirent nostras preces, & invocationes. *Non primum*: quia nunc sunt majori Charitate præditi, quàm antea; atque ut loquitur *D. Cyprian. serm. de mortalitate*, solliciti. *Neque secundum*: quia si poterant, dum adhuc erant peregrini, quantò magis nunc possunt in Patria Beati, & inamissibili gratiâ, amicitia, ac beatificâ fruitione Deo uniti? *Neque tertium*: quia Sancti in cœlo beatificè & intuitivè vident divinam Essentiam, in qua, tanquam vivò speculò, creaturæ omnes presentantur, adeoque etiam preces nobis ad ipsos fusæ: aut certè alio modo ipsis à Deo revelantur. Certè Beati in Beatitudine æquales Angelis ea ratione, quâ Angeli possunt cognoscere pœnitentiam peccatoris in terra, de qua tantoperè lætantur in cœlis *Luc. 15. Gaudium erit cœlorum Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente*; eadem ratione Sancti poterunt cognoscere preces nostras. Saltem denique Sanctis in cœlo regnantibus non denegandum est id perfectionis, quod ipsis in hac vita etiam sæpè concessum fuit: atqui Sanctis in hac vita sæpè concessum fuit cognoscere occulta aliorum etiam absentium. *1. Reg. 9. Samuel cognovit omnia, quæ erant in corde Saul. 4. Reg. 5. Elisæus scivit omnia,*

Cap. VIII.
antum Sancti
um, neque
gnoscere
led non
endo: 1. g
obis; sed
l. Deum
ppierant.
de D. Aug.
merita
relevari
Deus dicit
42. in
Certissimè
ventes à
dicunt
ro nobis
os de manu
meum
am Prophe
tuo, & era
& c. Bar
um Deum
Deo noster
15. O
m Fel
i Spiritu
pro me
salvem
i affida
Qua

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nia, quæ à seruo Giezi absente erant perpetrata cum Naaman Principe &c. Item 4. Reg. 6. Iden-
 scivit omnia consilia Regis Syria, eaque decessit
 Regi Israël. Daniel 2. Daniel scivit occultum
 somnium Nabuchodonosor. Act. 5. Petrus scivit
 occultam fraudem Annania. Hoc argumentum
 nunquam adhuc solvere potuerunt Hæretici
 lum obscure ajunt, aliam esse rationem vi-
 aliam mortuorum; at quænam sit alia ratio, expo-
 care nequeunt, nisi tritâ illâ cantilena: invocatio
 mortuorum esse invocationem, & cultum factum
 in Scriptura prohibutum. De quo mox §. 4.

III. Probatum Authoritate antiquissima, & con-
 tinua Conciliorum, & SS. P. P. Concil. Calcedonensis
 Etione 11. Synod. 6. Generali can. 7. ubi dicitur
*Solo Deo Creatore adorato, invocet Christiani
 Sanctos, ut pro se intercedere apud Majestatem
 Divinam dignentur.* Similiter VII. Synod. Gene-
 neral. act. 6. *Cum timore omnia agamus, postu-
 lantes intercessionem incontaminata Desponsa-
 Item SS. Angelorum, omniumq; Sanctorum*
 Concil. Gerundense c. 3. *Aurelianense, Me-
 sub Carolo Mag. can. 33. Tolet. V. c. 7. & VI. c. 1.*
 Braccar. li. c. 9. quò inducuntur Litanie cum in-
 vocatione Dei, & Sanctorum triduo ante Alcen-
 nem, quæ Concilia fere omnia consensu Ecclē-
 siæ universalis celebrata sunt ante mille annos SS.
 PP. Sententias latè recitant Bellarmin. *rom. 1. De
 Beatitud. Sanct. lib. 1. c. 18. Becan. in Manuali
 controvers. lib. 1. c. 1. Jacob. Keller in Papa
 Cathol. l. 1. a. 7. per totum latissimè.* Antiquo-
 rum

finimos quosdam audiamus. Origines in Thremis, si-
 ve planctu : *Incipiam me genibus prosternere, &*
deprecari omnes Sanctos, ut mihi, non audenti
petere Deum, propter nimietatem peccati, suc-
currant. O Sancti Dei! vos lachrymis, fletu, &
dolore deprecor, ut procidatis misericordias ejus
pro me misero. S. Ephrem. in Sermonibus de lau-
 dibus SS. Martyr. *Precamur, Beatiss. Martyres!*
qui pro Domino Salvatore proque illius Charitate
forte tormenta subiistis, ideoque familiariter Do-
mino conjuncti estis, ut pro nobis miserrimis pec-
toribus, & negligentia squalore sordentibus
Dominum interpellare dignemini, ut super ve-
niat in nos gratia Christi &c. D. Greg. Naz. in
 Orat. S. Cypr. *Tu vero nos ab alto propitius re-*
spice, nostrumque sermonem, ac vitam dirige,
& Sanctum ovile hoc pasce. D. Chryl. Hom. 26,
 in Epist. 2. Corinth. *Nam & ipse purpurâ indu-*
tus, peregrè proficiscitur, sepulchra illa SS. Mar-
tyrum complexurus, Sanctos rogans, ut sibi pa-
tracinentur apud Deum. Et alibi sæpissime. D.
 Ambr. lib. de Viduis : *Obscrandi sunt Angeli, qui*
nobis ad praesidium dati sunt. Martyres obscran-
di, quorum videmur nobis quoddam corporis
pignere patrociniū vendicare; possunt pro
peccatis nostris rogare, qui proprio sanguine et-
iam, qua habuerunt peccata, luerunt. D. Hier.
 Epist. 27. ad Eustoch. in Epitaphio S. Paulæ : *Va-*
le Paula! & cultoris tui ulimam Senectutem
orationibus juva : Fides & opera tua Christo
te sociant, praesens facilius, quod postulas, impe-
trabis.

452 *Tract. II. In I. Præcept. Decal. Cap. VIII.*
trabis. D. Aug. lib. 7. de Baptif. contra Donat.
c. 9. ita invocat S. Cyriacum: adjuvet nos
nos orationibus suis, in istius carnis mortalitate
tate tanquam in caliginosa nube laboramus,
ut donante Domino, quantum possumus, eius
eius imitemur. Obsecro vos per vestram caritatem,
qui securi estis de vobis, solliciti de nobis.
Intercedite constanter atque reverenter pro nobis
miseris, multumque negligenter pro peccatoribus.
Atque SS. PP. omnes ante annos floruerunt.
Greg. Magnus, qui hæreticis in hac materia inimicus est,
ut proinde impudenter mentiantur hæretici, & nominatim in Confessione.
August. a. 1. veteres Scriptores Greg. Mag. nullam fecisse mentionem invocantis Sanctorum.

IV. Confirmatur Historiis authenticis, & probatis.
Deinde infinitis ferè miraculis, quibus Sancti demonstrarunt se audire preces deprecantium, & viventium, ac eos velle, & posse jurare præsertim apud Theodoret. *lib. 1. hist. c. 24. S. Ambros. serm. 90. de S. Agnete. S. Aug. lib. 22. de Civitate Dei c. 8. Gregor. Turonens. totis libris in Gloria Martyr. & Confess. Gregor. lib. 3. Dialog. c. 22. 25. 24. 37. D. Bonaventura in Vita S. Francisci: aliorumque innumeros.*
Omnes autem, ac tantos PP. aut mendaciter mulare, aut omnia ista miracula vel ficta aut ope dæmonum facta asserere, omnino incredibile est, nisi apud illos, qui omnem fidem asserunt.

§. III.

Objiciunt Heretici.

I. Invocatio Sanctorum cedit in injuriam Dei, 2° qui solus vult invocari: *Invoca me &c.* Pro-
bant variis Scripturæ locis, quibus jubet se invo-
cari. Sed singulariter urgent Rom. 10. Scriptum
est: *Omnis, qui invocaverit Nomen Domini,*
salvus erit: Quomodo autem invocabunt, in
quem non crediderunt? ergò (ajunt) ille solus
invocandus est, in quem creditur: atqui in solum
Deum creditur: ergò solus Deus invocandus; aut
ceterè invocando Sanctos facimus illos Deos horri-
bili idololatriâ.

II. Invocatio Sanctorum cedit in injuriam Chri-
sti Mediatoris, qui solus est Mediator, & Advoca-
tus noster. 1. Timoth. 2. *Unus est Mediator Dei*
& hominum, Homo Christus Jesus. Rom. 8. *Chri-*
stus Jesus, qui est ad dexteram Dei, qui etiam
interpellat pro nobis. Jo. 14. *Ego sum Via, Veri-*
tas, & Vita. Nemo venit ad Patrem, nisi per
me. Jo. 16. *Amen amen dico vobis, si quid petie-*
ritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. 1. Jo.
2. *Si quis peccaverit: Advocatum habemus a-*
jud Patrem, Jesum Christum justum. In quæ
verba D. Aug. lib. 2. contra Parmenianum c. 8. sic
scribit: *Si Joannes ita diceret: hec scripsi vobis,*
ut non peccatis, & si quis peccaverit, Mediato-
rum me habebitis apud Patrem, ego exoro pro
peccatis vestris: sicut Parmenianus quodam loco
Mediatorem posuit Episcopum inter populum
& Deum. Quis cum ferret bonorum atque fi-
delium

delium Christianorum ? Quis sicut Apostolum Christi, & non sicut Antichristum intueretur ?
 infra : Si esset Mediator Paulus, essent utique & cæteri Coapostoli ejus, ac sic multi Mediatori essent ; nec ipsius Pauli constaret ratio, quæ dicitur : unus Deus, unus mediator Dei & hominum.

III. Invocatio Sanctorum est signum diffidentiae in Deum, qui & potens est, & paratissimus nos juvare, & toties nos invitat ad eum orandum. Et Paulus hortatur ad Heb. 4. ut cum fiducia accedamus ad thronum gloriae ejus.

IV. Invocatio Sanctorum inutilis est omnino, cum non ipsi, sed solus Deus cognoscat nostras preces & necessitates. (1.) 3. Reg. 8. Tu solus scisti corda omnium filiorum hominum. (2.) Job 14. dicitur de mortuis parentibus : sive nobilitate sint filii ejus sive ignobiles, non intelligit. (3.) Eccl. 9. viventes sciunt se morituros : mortui verò nihil noverunt amplius. (4.) Isa. 63. Tu enim pater noster ; Abraham nescivit nos, & Israël ignoravit nos. (5.) 4. Reg. 22. dicit Deus Josiæ Regi ; Colligam te ad Patres tuos, ut videant oculi tui omnia mala, quæ introduxeris in locum istum. (6.) Accedit clara Augustini auctoritas lib. de cura mortuor. c. 13. Superfluentes non intersunt, qui sunt alii mortuorum, qui sciunt, quid agamus aut quid patiamur. Isaias enim Propheta dicit : Abraham nos nescivit, & Israël non cognovit nos.

Hæc sunt præcipua argumenta Hæreticorum contra invocationem Sanctorum, quorum prima

priora efficacissimè, & insosubiliter retorquen-
tur ex Stripturis suprà allatis, quibus constat licitè
invocari Sanctos & Justos adhuc viventes absque
injuria Dei, vel Christi Mediatoris, & absque dif-
fidentia in Deum: ergò licebit etiam Sanctos jam
Beatos invocare absque injuria Dei, Christi, &
diffidentia in Deum. Sed veritatis gratiâ di-
rectè.

§. IV.

Respondent Catholici.

AD I. *Neg. anteced.* Scripturæ enim præcipie-
tes Deum invocare, probant solum Deum es-
se invocandum ultimatè, & principaliter tanquam
principalem & unicum auctorem honorum, quæ
ab ipso petimus; petimus enim principaliter bona
supernaturalia gratiæ, & gloriæ, quæ absolutè
dare in solius Dei, & nullius Sancti, potestate est:
juxta illud Ps. 83. *Gratiam & gloriam dabit Do-*
minus. Ps. 120. *Auxilium meum a Domino,*
qui fecit Cælum & terram. Jacob. 1. *Omne*
donum optimum, & omne donum perfectum
descendit à patre luminum.
Et de tali invocatione, utpote Fidem in Deum
supponente, loquitur *Apost. l. cit.* Tali au-
tem modo Catholicos invocare B. Virginem,
& Sanctos tanquam principales Authores bo-
norum à nobis petitorum, impudens impostura
est, & calumnia Hæreticorum, & sine dubio ce-
deret in injuriam Dei, verissima idololatria. In-
vocantur ergò Sancti à Catholicis solum ut Pa-
troni & intercessores apud Deum, ut eorum me-
ritis

ritus & intercessione tanquam medio ad id divinitus ordinato facilius, quæ desideramus, impetremus, ut patet omnibus omninò orationibus Ecclesiæ ad Sanctos, quibus solùm petitur, ut eorum intercessione apud Deum beneficia impetremus, adeoque orantur solùm transitivè, ita ut oratio nostra non sistat in ipsis, sed velut transeundo continuo ad Deum terminetur: sicque invocando Sanctos verissimè ultimè & principaliter invocamus ipsum Deum, ut patet confessione omnium Catholicorum. At verò sic invocando Sanctos petere eorum intercessionem apud Deum, nullo modo est injuriosum Deo, nec est Sanctos facere Deos, aut colere pro Diis, ut calumniantur Hæretici: sicut petere intercessionem Aulicorum apud Imperatorem, nullo modo est injuriosum Imperatori, nec est aulicum facere Imperatorem, aut pro Imperatore colere, vel adorare. Cæterùm hoc discrimen invocandi Deum & Sanctos non debet semper attendi in nudis verbis, sed in verborum sensu: ut cum dicimus *S. Petre miserere mei, adjuva me, da mihi &c.* non est sensus, ut faciat authenticè per potestatem propriam, sed supplicativè per intercessionem; quæquam à talibus verbis consultò absteineatur.

Ad II. *Neg.* similiter *Anteced.* Duobus eadem præcipuè modis potest quis mediare inter duas partes dissidentes. I. Solvendo debitum unius pro altera, & hoc modo solus Christus est unus & principalis mediator inter Deum & hominem, unus & principalis Advocatus noster apud Deum.

quia nimirum solus sanguine suo nos redemit, & Deo Patri reconciliavit; adeoque solus pretium persolvit pro nostra salute, justificatione, gratia, & omni bono impetrando à Deo, prout ipse Apostolus cit. explicat; cum enim dixisset: *unus mediator Dei & hominum Christus Jesus*, mox addidit: *quia dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* 2. Potest quis mediare inter quos solùm orando unam partem, ut alteri debitum remittat, vel bona præstet, & hoc modo Sancti & iusti homines possunt dici mediatores inter Deum & hominem secundariò; neque id cedit ullo modo in injuriam Christi, quasi ejus mediatio non esset sufficientissima, sed est ex defectu nostro: quia nos scilicet mediationis & meritorum Christi non semper digni, & capaces sumus, ideò invocamus Sanctos, ut eorum intercessione, mediationis, redemptionis Christi fructus applicentur. Deinde ipsi Sancti omnem suam apud Deum gratiam & vim impetrandi habent ex meritis Christi; unde eorum invocatio potius cedit in honorem Christi. Et hinc patet ad locum Augustini allegatum, qui agit contra Donatistas putantes gratiam Sacramenti pendere ex meritis Sacerdotis, & sic faciebant eum quasi mediatorem principalem inter Deum & hominem, contra quos accurate arguit ibi S. Doctor.

Ad III. *Neg. iterum anteced.* Quia invocatio Sanctorum nullo modo est ex diffidentia erga Deum, aut de ejus erga nos bonitate, charitate, promissionibus, sed ex diffidentia erga nos ipsos,

& nostra merita, & gratiam apud Deum, quia non scimus, an amore vel odio digni simus: cum ego constet majori longè, & certâ gratiâ valere Sanctos apud Deum, adeoque longè facilius audiri, quam nos, rectè invocamus eorum patrocinium, proci ipse Deus jussit amicos Job. c. ult. *Ite ad servum meum Job.*

Ad IV. *Neg. itidem Anteced.* Omnibus enim illis & similibus Scripturæ locis solùm probant quòd solus Deus naturaliter & propria virtute cognoscat nostra occulta, & nullus hominum, quod verissimum est. Non enim naturaliter, & propria virtute cognoscunt Sancti in cœlis orationes, vel res nostras, sed solùm supernaturaliter, aut in ipsa visione Verbi, aut ex peculiari Dei revelatione. De quo disputant Theologi in 1. sent. 1. p. de visione beatifica. Cœtera loca 2. 3. 4. 5. agunt de Sanctis vel defunctis V. Test. qui, quia nondum Beati erant, nec Deum videbant, nullo modo omninariè res vivorùm cognoscere potuerunt. *Sexta ibi eo Aug.* solùm contendit mortuos non interesse rebus vivorum naturali conservatione, sicut fuerant in vivis contra quorundâ errores; quòd autem Beati supernaturaliter & divina revelatione sciant, quæ hic aguntur (præter alia loca innumera) docet apertissimè eod. lib. moral. c. 15. & c. 16. dicens: *Nam igitur ideò putandum est, vivorum rebus quilibet interesse posse defunctos, quoniam quidam sanandis, vel adjuvandis Martyres adfuerunt; sed ideò potius intelligendum est: quod per divinam potentiam Martyres, vivorum rebus*

rebus intersint : quoniam defuncti per naturam propriam vivorum rebus interesse non possunt.

SECTIO IV.

Cultus sacrarum Imaginum & Reliquiarum.

SUMMARIUM.

14. Imagines quid, & cur fiant?
15. Licite habentur Imagines Dei,
16. Item Imagines SS. Angelorum,
17. Ac Imagines Christi, & Sanctorum,
18. Licite, & sancte coluntur, & adorantur;
19. Cultu tamen, & adoratione Respectiva tantum;
20. Objectiones Hæreticorum
21. Solvuntur.
22. Reliquiæ Sanctorum,
23. Licite & sancte etiam honorantur,
24. Cultu tamen item respectivo tantum ad ipsas Sanctos.
25. Quo cultu & Sanguis Christi ex Passione relictus, vel in Eucharistia miraculose apparens, & alia Reliquiæ ex contactu Corporis Christi sanctificate, ut Crux, Corona, & alia Passionis instrumenta adoranda sint?
26. Objectiones Hæreticorum
27. Dissolvuntur.
28. Quæ Sancti Imagines, & Reliquiæ possint coli cultu publico, & qua privato?

ASSERTIO IV.

Sacra Imagines Dei, Christi, & Sanctorum re-
cite habentur, licite & sancte coluntur, & a-
dorantur, sed cultu & adoratione respectiva
tantum conformi ad sua prototypa. Est de Fide
Catholica contra Hæreticos Iconoclastas antiquos
& modernos, definita in variis Conciliis, & no-
vissime in Trid. paulò antea cit.

§. I.

Sacra Imagines rectè habentur.

24 **I**magi proprie definitur figura picta, vel sculpta, verè representans aliud, cujus est imago quo differt ab idolo, quod falsum quid representat, ut imago chimææ. Tripliciter autem potest fieri, pingi, vel sculpi imago, vel similitudo alterius. 1. Ad exprimendum veram similitudinem formæ, vel naturæ alterius; & hoc modo solum rerum corporearum, & sensibilium, quæ lineamentis & coloribus, formâ & figurâ præbitæ sunt, imagines fieri possunt, & tales inter sacras imagines tantum sunt imagines Christi hominis, & Sanctorum, quoad formam & figuram externam corporalem, indirectè tamen solent representantes animas sacras: at nullo modo possunt esse tales imagines Dei, Angelorum, aut ullarum rerum spiritualium: & qui hac ratione tentaret facere imaginem Dei, verè constitueret idolum; quia falsum representaret. 2. Ad representandam solum historiam oculis exhibendam, ut qui vellet depingere expulsionem Adæ ex paradiso, pingeret Deum in forma hominis sensu & gravis deambulantis, Angelum in forma humana juvenili gladium gestantem, Adam & Evam nudos &c. non utique ad representandam naturam, vel similitudinem propriam Dei, vel Angeli, sed solum ad representandum oculis in suis personis, ut in Scriptura legitur: & hoc modo Deum, & Angelos pingi posse, nullus nec Hæretici, nec ipse Calvinus, omnium acerrime

imaginum hostis, negat. 3. Etiam solitariè extra historiam solum ad repræsentandam aliquam proprietatem, affectionem, operationem vel mysticam significationem alterius rei; & hac ratione depinguntur Imaginis Dei, & SS. Triadis in forma visibili, Divinus Pater in forma Viri senis; quia est antiquus dierum, & principium aliarum personarum, divinus Filius in forma Viri juvenis; quia est filius Patris, & talem naturam humanam assumpsit. Spiritus Sanctus in forma columbæ, quia talis apparuit. Sic Angeli in forma juvenum alatorum; Christus in forma Agni; Evangelistæ in forma quatuor animalium depinguntur, omnia ob aliquas proprietates, & mysticas significationes, prout ex Scripturis, & SS. PP. nosse debemus.

§. II. *Imagines Dei.*

Certum omnino esse debet, licitum esse in Nova Lege Deum, & Sanctissimam Trinitatem depingere, & repræsentare in forma corporea, & visibili prædictis modis, etiam extra historiam, juxta communissimam DD. Catholicorum, accedente jam usu Ecclesiæ, in qua jam ubique factæ sunt receptæ ejusmodi imagines: nec incredibile est, Ecclesiam toleraturam universaliter aliquid illicitum. Ratio sumitur ex S. Scriptura, quæ constat Deum ipsum hominibus apparuisse in forma corporea & visibili. *Gen. 3.* Apparuit Adæ tanquam homo deambulans, ad auram post meridiem. *Gen. 28.* Jacob vidit Deum in forma vi-

sibili innixum summitati scalæ. Isa. c. 6. vidit
 Dominum sedentem super solium excelsum.
 Dan. c. 7. vidit. Antiquum dierum in throno se-
 dentem capite & crine canum, seu capillis albis
 prout pingitur divinus Pater; Denique *Martini*
 apparuit Spiritus Sanctus in specie columbæ: ap-
 plicite depingitur & repræsentatur, quod reve-
 gestum est; ergo si Deus ipse ita apparuit, ut
 tali forma corporea mentem hominis erigeret
 incorporea, & spiritualia apprehendenda, non
 non etiam nobis liceat id pia recitatione pictis,
 sculptis imaginibus imitari, repræsentare, &
 tolerare. Attamen fatentur Bellarmin. *cit. lib. 2. c. 1.*
8. de Sacris imaginibus. Laym lib. 4. tract. 7. c. 1.
5. non esse omnino certum, nullo minus de Fidei
usum talium imaginum in Ecclesia habendum
esse. Unde non modo contra icunt hæretici, sed
*etiam nonnulli Chatholici Abulensis in c. 4. *De**
ter. q. 5. Henricus Gandavens. Durand. alii; idque
maximè ob periculum idololatriæ; quamvis non
adeò certum, & de Fide non sit, ob Ecclesiæ
amen universalem consuetudinem, & DD. Ortho-
doxorum consensus negari absque temeritate
non potest. Et licet revera subsit periculum ido-
lolatriæ maximè quoad rudiores (unde olim Ju-
daeis ad idololatriam valdè pronis, usus omnium
imaginum interdictus videtur) attamen in No-
va Lege facile doceri potest, & omnino debet po-
pulus Christianus, non propterea Divinitatem
figurari imaginibus, quasi corporeis oculis con-
spici, vel coloribus exprimi possit. Ut autem

deut. Sess. 25. in Decret. de SS. Imaginum venerationse.

§. III.

Imagines SS. Angelorum.

Certiùs utique est eos licitè depingi, etiam ex-
tra historiam, formâ corporeâ defacto præ-
sertim consuetâ honestissimâ : quia non modò
Angeli in tali forma læpissime apparuisse descri-
buntur in Scripturis V. & N. Testamenti, Verùm
etiam in V. T. Cherubini corporali forma ad Ar-
cam in templo, ac alibi etiam ex auro erecti, &
representati sunt : ergò rectè à nobis etiam sic re-
presentantur, ut mens ex forma visibili & simi-
litudine sibi notâ assurgat ad spiritualia aliquantulum
intelligenda : ubi tamen iterùm sedula & diligens
populi instructio esse debet, ne tales esse putans
Deum & Angelos, quales in imaginibus repræ-
sentantur, tanquam tales colat, & veneretur.
Tunc enim esset verissima idololatria, seu cul-
tus idoli falsum representantis. Mystera pi-
cturarum, Angelorum videre potes apud Scriptu-
ritas.

§. IV.

Imagines Christi, & Sanctorum.

Certissimum est eas licitè sculpi, pingi, ha-
beri, & asservari à Christianis, idque de Fi-
de : sicut de Fide certum est, eas imagines licitè
coli : ut certè constat Iconoclastas antiquos &
modernos Calvinistas, eorumque successores
omnem prorsus usum imaginum Christi, &
Sanctorum extra historiam eliminare : Luthe-
rani

rani verò non prohibent usum imaginum Christi
& Sanctorum, etiam extra historiam solum pro
memoria, sed tantum prohibent, quoad cultum
Catholici verò & pro memoria, & pro cultu eas
admittunt. De quo agit Decretum Conc. Trident.
Sess. 25. *De cultu Sanctorum & imaginum ita de-
cens: imagines porrò Christi, Deiparae Virgini
& aliorum Sanctorum in Templis presertim
habendas & retinendas, eisq; debitum honoris
& venerationem impertiendam (decernimus)
non quòd credatur inesse aliqua in iis Divini-
tas, vel virtus, propter quam sint colenda: sed
quòd ab eis sit aliquid petendum, vel quòd scien-
tia in imaginibus sit figenda, veluti olim fuit
a gentibus, qua in idolis spem suam collocabant
sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur
ad prototypa, qua illa representant: ita, ut per
imagines, quas osculamur, & procumbimus,
Christum adoremus, & Sanctos, quorum illa
militudines gerunt, veneremur. Id quòd Con-
ciliorum presertim verò secunda Nicana Syno-
di Decretis, contra imaginum oppugnatores, est
sanctum. Ita Con. Trident. de Catholico cultu
cultus & adorationis sacrarum imaginum, non
pro fundamento positus, esto*

§. V.

Licite & Sancte colantur, & adorantur.
281. **P**robatur ex Scriptura Exod. 25. Erecti sunt
duo Cherubin super Arcam Testamenti.
Num. 21. Jussu Dei erectus est in sublime serpens
aeneus. Has imagines, seu signa sacra honorantur.

esse, & honorari debuisse constat ex Regula S. Augustini lib. 3. de doctrina Christiana c. 9. dicentis: signa utilia divinitus instituta honoranda esse; quia honor eorum ad prototypon transit: atqui imagines illæ Cherubin, & serpentis fuerunt quàm maxime utiles, & divinitus institutæ, ut S. Scriptura testatur; ergo fuerunt honoranda, & honorata. Jam verò si licuit venerari imagines Angelorum, cur non etiam Sanctorum? si licuit venerari Christum in imagine serpentis (serpens enim ille æneus figura Christi fuit, ipso Salvatore testante Joan. 3. sicut exaltavit Moyses &c.) cur non potius venerabilis sit imago Christi in forma propria hominis, vel ejus Crux, Crucisve imago?

II. *Auctoritate SS. PP. D. Chrylost. in Liturgia inter alia: Sacerdos ad imaginem Christi caput inclinat. D. Ambr. serm. 10. in Ps. 118. Qui imaginem coronat Imperatoris, utique illum honorat, cujus imaginem coronavit, &c. optimè applicans de cultu imaginum Christi, & Sanctorum. D. Aug. lib. 3. De Trinit. c. 10. late lib. 10. confess. c. 24. Et alibi S. Damascen. de Fide Orthodox. lib. 4. c. 17. Et specialiter Crucem, ac Crucifixi Imaginem semper fuisse in Ecclesia honoratam, certissimum est apud SS. PP. Lactantius in carmine de Passione Domini: Flecte genu, Lignumque Crucis venerabile adora. D. Ambr. Orat. post obitu Theodosij: Sapienter Helena egit, quæ Crucem Christi in capite Regum levavit, & locavit, ut Crux Christi in Regibus adoretur. S.*

Hieron. in vita Paulæ : *Prostrata ante Crucem quasi pendentem Dominum cerneret*, Adra vit. D. Athanas. q. 16. ad Antioch. Et Terullian. in *Apologetico* c. 16. dicunt : *Christianos appellatos Religiosos Crucis.*

III. *Miraculis infinitis* ad Imagines Christi Crucis, & Sanctorum patratis, beneficiisque exhibitis earum cultoribus, quibus Deus ostendit earum cultum sibi gratum esse. Antiquissima sunt de ipsa Cruce Christi inventa. De statua Christi erecta ab Hemorrhoiſſa: omnia autem ejusmodi miracula, omnibus sæculis hucusque toto coelestia facta, conficta, aut dæmonum ope facta esse asserere, intolerabilis est protervia Hæreticorum.

IV. *Ratione.* Homo dignus est veneratione, quia est imago Dei juxta illud Cyrilli catechizans 12. *Imago lignea terreni Regis, honoratur, quanto magis rationalis Imago Dei?* Ergo & cœteræ Imagines Dei, Christi, & Sanctorum veneratione dignæ sunt, quod enim uni imagini convenit, quia imago est, omnibus imaginibus, quæ imagines sunt, convenire debet. Item imago Regis est venerabilis cultu civili; cur ergo Imagines Dei, Christi, & Sanctorum non etiam sint venerabiles cultu aliquo religioso competente hujusmodi prototypis. Denique imagines capaces sunt injuriæ & contumeliæ; ergo à contrario etiam honoris, atque cultus. *Ant.* patet innumeris hujusmodi, & maximè de infelici exitu antiquorum Iconoclastarum.

velut signis, vel speculis apprehendimus Christum, vel Sanctos, & ad eos colendos & adorandos extamur, & consequenter adorando Christum, vel aliquem Sanctum concomitanter, & per accidens necessariò etiam adoramus & colimus Christum, vel Sancti illius imaginem. Quod D. Damascen. Orat.

I. de Imaginibus eleganter declarat à simili dicitur. Quemadmodum purpura & sericum, & quæ ex his vestimentum conficitur, per se nihil aliud est, nisi tenue quoddam operimentum, quod tamen si Rex induerit, honoris, quo præterea Rex, ipsum quoque particeps sit. Ita res ex materia constantes per se quidem adoranda non sunt: at si gratiâ plenus sit is, quem illa referunt, pro Fidei portione ipsa quoque particeps sunt.

IV. Aliud simile indicat Athanas. Orat. 4. contra Arian: *Quia qui portat imaginem Regis, illa adorat ipsum Regem: quippe cuius imago aliud non sit, quam Regis forma & species; Ergo qui Regem in speculo refulgentem videt, & adoratur, uno motu & Regem adoratur & speculum, scilicet Imaginem Regis; ipsum quidem Regem per principaliter, speculum autem concomitanter, & per accidens: ita est de adoratione Imaginum Christi, & Sanctorum, quæ quidem materialiter sumptæ, quoad suam materiam, lineamenta, colorumque minimè, sed formaliter sumptæ, quatenus representant sua prototypa, colantur & adorantur respectivè cultu, & adoratione conformi suis prototypis, ita nimirum, ut Imagines Dei & Christi eadem est de Cruce & Speciebus Eucharisticis.*

per accidens, & respectivè colantur, & adorentur cultu Patriæ. Uti docent DD. communissimè cum S. Thom. 3.p.9.25.a. 3. D. Bonav. in. 3. dist. 6. qu. 2. Imagines similiter B. Virginis, & Sanctorum per accidens & respectivè cultu Hyperduliz, ac Duliz coluntur, adoranturque. Lege Bellarm. Keller. Valentiam.

§. VII.

Objiciunt Heretici.

Inducunt variis locis S. Scripturam prohibentem fieri, ac coli imagines, sed maximè urgent primum Præceptum Decalogi Exod. 29. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, qua est in cælo desuper, & qua in terra deorsum, aut eorum, que sunt in aquis sub terra, non adorabis ea, neque coles.* Quo præcepto Heretici, & præsertim Calvinus lib. 1. instit. c. 11. contendunt prohiberi non tantùm idola, seu imagines falsorum Deorum divino cultu coli vel adorati, sed omnes prorsus imagines quovis modo coli, vel adorari tanquam per idololatriam: insuper Judæos contra hoc præceptum idololatrantes, & adorantes vitulum aureum omninò intendisse ea imagine vituli colere verum Deum, quod colligunt ex verbis eorum Exod. 32. ubi dicunt de vitulo aureo: *Hi sunt Dii tui Israël, qui te egresserunt de terra Egypti:* Et Aaron indicens factum pro cultu vituli aurei præconis voce clamari jussit: *cras solemnitas Domini est, & quidem nomine Dei proprio Tetragrammaton Jehova: ergo, inferunt, cultus imaginum etiam veri Dei*

idololatria est. II. Objiciunt tria Concilia, Elibertinum c. 36. ubi dicitur: *placuit in templis non haberi picturas: ne id, quod colitur, & adoratur, in parietibus depingatur.* Constantinopolitanum duplex: unum sub Leone Iconomacho alterum Constantinopolitanum sub Constantino Copronymo, 338. Episcoporum, & Concilium Franeofurtense 300. Episcoporum, quibus omnibus definitum sit: *Imagines abolendas esse.* III. Objiciunt Libros Carolinos quatuor contra imagines ex professo tractantes. IV. Objiciunt auctoritates aliquot SS. PP. Irenæus lib. 1. c. 24. inter hæreses Carpocratis ponit, quod coleret imaginem Christi, & Pauli. D. Epiph. hæresi 79. *hereticos, qui imaginem B. V. circumferunt, & adorant.* D. Ambr. de obitu Theodosij: *reprobat Helena Crucem Domini, Regem adorantem non lignum utique, quia hic gentilis est error, sed adoravit illum, qui pependit in ligno.* D. Hier. in c. 3. Daniel: *Cultores Dei, imagines adorare non debent.* D. Aug. de moribus Ecclesiæ c. 36. de talibus dicit: *novi picturarum adoratores.* D. Greg. lib. 7. epist. 54 & 109. expressè docet: *imagines non esse adorandas.*

Rationes hæreticorum nihil probant, nisi solum imagines non esse adorandas absolute, & in hoc quod jam ultrò asseruimus, ideoque præceteris.

§. III.

Respondent Catholici.

3¹ **A** D I. In omnibus illis locis prohiberi veram idololatriam, quâ coluntur idola, quæ habent

habentur pro Diis, aut repræsentant pro Diis, qui revera non sunt Dij. Et certè primum præceptum Decalogi, quatenus quid divinum naturale est, non prohibet plùs quàm veram idololatriam, seu cultum verò Deo debitum tribuere idolis; quatenus verò Divinum positivum est, esto, quòd sentiant multi DD. Deum in Veteri Lege Judæis prohibuisse omnes prorsus imagines, eorumque cultum, utpotè populo nimium propenso in idololatriam; certum tamen est illa præcepta quatenus merè positiva & cæremonialia per Moysen promulgata sunt, cessâsse in Nova Lege, in qua Christus Legifer noster nihil de novo statuit quòd imagines Ecclesiæ suæ determinationi relinquens: sicut etiam contigit in tertio præcepto. Contentioni hæreticorum, quòd Judæi per vitulum aureum intenderint adorare verum Deum, repugnat apertè textus Scripturæ; ajunt enim: *hi sunt Dij tui*, in plurali; noverant autem verum Deum esse unum tantum: falsos ergo Deos intellexerunt, & coluerunt more Ægyptiorum. Unde Scriptura *Deutr. 32.* hanc idololatriam ipsis exprobrans ait: *Deum, qui te genuit, dereliquisti, & oblitus es Domini Creatoris tui.* Et *Pf. 105.* *Et fecerunt vitulum in Horeb, & adoraverunt sculptile. Obliti sunt Deum, qui salvavit eos.* An hoc est colere verum Deum? Quòd autem dixerit Aaron: *cras solemnitas Domini est;* varias expositiones potes videre apud Bellarmin. *tom. 1. controvers. 7. lib. 2. c. 13.* Facilior videtur responsio Cajetani

tani in caput 32. Exodi: Quod Judæi idololatræ ipsum verum nomen Domini tribuerint illi, & fortè hoc significare Scripturam Sap. 14. cum dicit: Incommutabile nomen lapideum lignis imposuerunt.

Ad II. *xx.* Concilium Elibertinum nullo modo absolute prohibere imagines haberi & coli, sed solum pingi in parietibus, ne, imminente perfectione tunc adhuc frequenter saviente, dum Christiani imagines pictas secum auferre & abscondere non possent, Judæis ac Paganis Iudibrio fierent. Ita *Bellarmin. Suarez.* & alii. Concilia verò Constantinopolitana sub Imperatoribus Iconoclastis habita non fuerunt legitima. Cum non modo summus Pontifex nec per se, nec per Legatos adfuerit (cum tamen ex Regula Concilij Nicæni sine Sententia Romani Pontificis non liceat Concilia Generalia celebrare) verum nec alii Patriarchæ per se, vel per Legatos consenserunt. Omnes porrò Authores antiqui de Conciliis habentes illa duo Concilia vel omninò non memorant, vel aperte reprehendunt. Concilium tamen Francofurtense, quidquid in hac re statuerit quia tamen (ipsis Madeburgensibus centurionibus testibus) Adrianus Pontifex, & Legatus non modo non consenserunt, sed acerrimè repugnarunt, constat nullius fuisse auctoritatis. *Vide Bellarm. Suarez. Layman.*

Ad III. *xx.* Libros illos Carolinos dictos nihil minùs esse, quàm ipsius Caroli Magni Imperatoris (ut imponunt hæretici) sed ab alio quopiam

compositos, & à Carolo Magno Romano Pontifici ad examinandum transmissos, ut apertè constat ex eo, qui extat, libro Adriani I, Pontificis ad Carolum Magnum, in quo illi libri accuratè refelluntur, ut latius probat *Bellarmin. cit.*

Ad IV. Evidens est SS. PP. illos loqui aut de adoratione statuarum more Gentilium: uti *Irenæus*, & *Hier.* aut de adoratione etiam Sacrarum imaginum, sed absoluta, & propter se ipsas: aut modis indebitis per Sacrificia prout hæretici apud *Epiphani. cit.* adorabant imaginem B. Virginis. Et uno verbo prohibent cultum imaginum superstitiosum, lidem tamen PP. locis supra allegatis aperitissimè asserunt, & defendunt, cultum sacram imaginum competentem, & religiosum: Hæretici autem dissimulatis claris auctoritatibus corradunt loca quædam obscura.

ASSERTIO V.

Reliquia Sanctorum licitè, & sanctè coluntur & adorantur, similiter tamen cultu & adoratione respectiva ad ipsos sanctos. Ita omnes Orthodoxi, est de Fide Catholica definita in diversis Conciliis in omnibus orbis partibus infra recitandis contra omnes hæreticos, qui sicut ipsis Sanctis, ita multò magis eorum Reliquiis omnem cultum & adorationem negant.

§. Dicuntur autem Reliquiæ Sacræ, quidquid ex sanctorum ex hac vita decedentium corporibus reliquum mansit, sive sint eorum corpora, vel cadavera, membra, ossa, dentes, capilli, ungues, cineres, ac pulveres, in quos eorum corpo-

ra immediate conversa sunt : nam si plures mutationes in alias res factæ sunt, amittitur omnis habitudo moralis ad Sanctos, ut proinde illa res adorabiles amplius non sint, sicut etiam si decente adorari non possunt, ut vermes è sanctorum corporibus nati: Ut notant *Suarez, Sanchez, Lamyman.* alij hic. Sive sint eorum vestes, varia filia, quibus in hac vita usi fuerunt; item panis, & quælibet res, quam in hac vita tetigerunt, vel quibus eorum corpora vel membra sive vivorum & mortuorum tecta fuerunt, prout docent *DD.* communiter in hac materia.

§. I.

Licite & sanctè honorantur.

331. **P**ROBATUR ex Scriptura. *Exod. 13.* Moyses discessurus cum populo Israelitico ex Ægypto ossa Josephi dudum defuncti honorifice cum asportavit. *Deuter. ult.* Deus ipse honoravit corpus Moysis defuncti, dum illud propriis manibus sepelivit, ut argumentatur *D. Hieronimus contra Vigilantium. 4. Reg. 13.* ossa Elifai, cum tetigissent mortuum quendam hominem, continuo is ad vitam revocatus est. Ita Deus honorat Reliquias sanctorum. *4. Reg. 23.* Cum Josias de lubrica idolorum everteret, aliorum ossibus in cineres redactis, ossa tamen sancti Prophetæ ibidem reperta honorificè asservari jussit; adeoque scilicet intenderet omnem idololatriam extirpare, Reliquias tamen sanctorum honorandas esse certè *Isa. 11. de Messia* loquens ait: *in eum generabunt, & erit sepulchrum ejus gloria.* *Matth.*

Math. 9, Hemorrhoiſſa ſolum ſimbriam Chriſti fideliter, & religioſè tetigit dicens: *ſi ſolum tetigero &c.* & ſanata eſt. *Act. 5.* Populi certatim contendebant ſaltem obumbrari ab umbra Petri pro ſanitate conſequenda, & conſecuti ſunt: & quæ vilior reliquia, quam umbra excogitari poteſt? *Act. 19.* Pauli ſudaria & ſeminctia deferebantur ad ægrotos: ut modò etiam nos facimus cum Reliquiis, qui tamen omnes nullo modo reprehendi ſunt, ut ſuperſtitioſi, ſed potiùs præmium Fidei & devotionis ſuæ reportabant: cur ergò nos Catholici ab Hæreticis reprehendimur tanquam ſuperſtitioſi, & idololatræ ſimili devotione, & fide honorantes Sanctorum Reliquias?

II. Probatum ex pluribus Conciliis in omnibus mundi partibus habitis: in Oriente Concil. Nicæna. *II. act. 3.* Item Gangrenſe ante annos 1200. *can. ult.* In Africa Concil. Carthag. *can. 14.* ubi jubetur, ut nulla Altaria dedificentur, niſi ibi ſint Sanctorum Martyrum Reliquiæ. In Hiſpania Concil. Braccarenſe *III. can. 5.* ubi ſtatuitur theſaurum Reliquiarum in Proceſſionibus geſtari debere manibus Episcoporum. In Gallia Concil. Ephonenſe *can. 25.* in Germania Concil. Mogunt. tempore Caroli Magni *can. 51.* In Italia Concil. Lateran. ſub Innocent. III. *cap. 62.* Tandem Concil. Trident. *ſeſſ. 25.*

III. Probatum Auctoritate, & doctrina unanimi omnium SS. PP. Ex Græcis. D. Athanaſ. *in vita S. Anton. de pallio Pauli primi Eremitæ.* Baſil.

Bassil. in Pl. 115. *Pretiosa in conspectu Domini*
 &c. Greg. Nyssen. *Oratione in Theodor. Mart.*
 Greg. Nazian. *Orat. I. in Julianum.* D. Chrysost.
 Iost, *serm. de SS. Iuventio & Maximo.* D. Damascen.
lib. 4. de Fide Orthodoxa c. 16. copiose
 & disertè id probans. Ex latinis verò D. Hieron.
lib. contra Vigilant. ex professo inter cetera obijciens:
dolet Vigilantius Martyrum Reliquias pretioso operiri velamine,
& non vel parum vel cilicio colligari,
vel projici in sterquilinum;
ut solus Vigilantius, ebrius, & dormire adoretur.
 D. Ambr. *serm. 93. de SS. Nazar. & Celso*
 disertissime. D. Aug. *Epist. 103. ad Quirinum*
Etianum. D. Greg. *lib. 3. Epist. 50.* aliique plures
 mi, quos omnes cum textibus invenies apud
larm. cit. l. 2. c. 3. Coccium, Becanum, Keller,
& alios.

IV. Denique probatur miraculis innumeris factis
 etis divinitus ad SS. Reliquias religiose cultas
 certè non fienda, si Deo earum cultus displiceret.
 Item miraculis super ipsa SS. corpora, vel Reliquias
 factis quibus Deus ostendit honorem ipsi
 debitum. Plena sunt monumenta Sanctorum Patrum,
 & historiarum, ut superfluum sit hic multum
 de eis referre. *Ratio* denique sumitur ab hoc
 isto & æquo: quia nimirum illæ Reliquiæ fuerunt
 organa sanctarum animarum ad omne opus bonum,
 instrumenta Dei ad miracula &c. quare mirabilis
 sanæ mentis eis honorem congruum
 denegare potest.

§. II.

Cultu tamen, & Adoratione respectiva
ad ipsos Sanctos.

Cum enim Reliquiæ secundum se verè sint res³⁴
inanimæ, incapaces cultûs & adorationis ab
homine, ob rationem supra de imaginibus datam;
hinc illæ non secundum se, & propter se absolu-
te, sed solum respectivè ad Sanctos cultu vel ado-
ratione eis competente adorari, & coli debent; ita
scilicet, ut Reliquiæ B. Virginis & Sanctorum co-
lantur cultu respectivo Hyperdulix, & Dulix;
Reliquiæ verò Christi, quæ adhuc asservantur,
cultu respectivo Latriæ, ut Christi præputium,
ejusque Sanguis adhuc asservatus in aliquibus Ec-
clesiis, posito etiam quòd adhuc sit verus Sanguis
Christi, ut affirmant D. Banavent. Gabriel. Sua-
rez. parte 3. tom. 2. disp. 47. sect. 2. Negant au-
tem plures cum S. Thom. 3. part. q. 54. a. 2.
certum enim est illum sanguinem, sicut & præ-
putium non esse amplius unitum hypostaticè cum
Verbo, ideòque non absolute, sed respectivè tan-
tum adorari debere, sicut & aliæ Reliquiæ propter
contactum carnis Christi,

II. At quid de Carne, vel Sanguine Christi ali-³⁵
quando apparentibus, vel miraculosè factis ex S.
Eucharistiâ? Cultu Latriæ absoluto adorati debere
docent Sor. Major. Gabriel apud Bassæum *verbo*
Adoratio n. 5. Quia putant eandem esse carnem
unitam Verbo miraculosè ibi reproductam. Sed
verior est cummunior sententia cum S. Thom. 3.
part. q. 67. a. 3. Suarez post Bassæum *cit.* debere
adora-

adorari cultu solum Latriæ respectivo: cum enim ibi non sint amplius species Eucharistica, & consequenter nec Eucharistia, nec ipse Christus, nec caro, vel sanguis ejus, non sunt eademmet Caro vel Sanguis Christi, sed illius imago tantum: ne mirum alia substantia miraculosè producta Deo, ideòque non cultu Latriæ absoluto, sed respectu tantum adorari possunt, quemadmodum Crucis & imagines Christi.

III. Eodémque respectivo Latriæ cultu adorari debent aliæ Christi Reliquiæ ex contactu Corporis Christi sanctificatæ, & honestè adorabiles. Ut Crux, Corona spinea, aliæque instrumenta Passionis Christi, Sudarium, Tunica, vestes aliæque illorum omnium particulæ asservatæ. At quædam imaginibus ejusmodi Reliquiarum, seu rerum animatarum, quæ Christum contigerunt, ut faciem, imagines crucis, clavorum, coronæ, lanceæ, tunicæ, sacre sindonis &c. &c. Imaginem Crucis esse Latriæ respectivâ adorandam: quia semper est imago Christi, & proponitur ad representandam ejus passionem: aliæ verò imagines instrumentorum, cum non assumantur ad representandam Christi Passionem, seu Christum passum, sed solum ad representanda illa ipsa instrumenta, vel vestimenta &c. quæ Christum atigerunt, adeo non sunt adorandæ cultu Latriæ, sed solum ut hæc signa honoranda, ut ex D. Thom. cit. nec *Bassius cit. n. 7.* Sermo est de ejusmodi Reliquiis seu rebus inanimatis, quæ Christum tetigerunt. Nam.

IV. Excipiendæ omninò sunt creaturæ rationales, quæ Christum etiam sanctè tetigerunt, ut B. Virgo Maria, Joseph, Apostoli, alter Joseph, & Nicodemus &c. Hi enim non sunt adorandi cultu Patriæ respectivo propter periculum idololatricæ (ut Secl. I. sub finem notatum est) sed cultu ipsius competente, nimirum Dulciæ, vel Hyperdulciæ. Magis excipienda sunt illa, quæ Christum ignominiosè tetigerunt: ut os Judæ, manus alampam infligentis, crucifigentium Christum &c. si adhuc existent: hæc enim ex contactu Christi non participaverunt. ejus sanctitates ob eorum incapacitatem, & impietatem. Certè etiam excipiendum foret jumentum illud, cui Christus incedit Hierosolymam ingressus, si adhuc in toto, vel in parte existeret: quia licèt contactus Christi sufficiens fuisset ad hanc adorationem respectivam, hoc tamen certè non decet, ut in pluribus aliis. Vide Suarez *suprà cit.* & optimè Candidum v. *Adoratio disquisit. 7. dub. 5.* His conformiter resolvi debent aliæ quæstiones curiosæ hæc proponibiles.

§. III.

Objiciunt Hæretici.

Scripturam, *Matth. 23.* Arguuntur à Domino Judæi, quòd ornarent sepulchra Prophetarum, *Deuter. ult.* Deus ipse abscondit Moysis corpus: cujus ratio ab omnibus redditur, ne Judæi illud adorarent. Hinc Judas in Epistola sua refert. Michaëlem Archangelum altercatum cum diabolo de Moysis corpore; quia scilicet Diabo-

Diabolus volebat illud manifestare, ut occasionem præberet Judæis illud adorandi: ergo &c. Adde *Heilbronner* supra præceptum divinum *Gen. 1. Terraes, & in terram ibis*: ergo in terram, in sepulchra pertinent Sanctorum cadavera; non ad Altaria, in thecas, monstrantias &c.

II. D. Paulus *Colloss. 2.* damnat omnem cultum arbitrarium, id est, à Deo non institutum, quem vocat græcè stultitiam: cultus autem Reliquiarum, imaginum, non est institutus à Deo, sed inventus ab hominibus: ergo ab Apostolo damnatus, & damnandus.

III. D. Aug. *lib. de moribus Ecclesie c. 34.* reprehendit sepulchrorum adoratores. D. Hieron. *Vigilantio* objicienti esse idololatriam accendens cereos coram Sanctorum Reliquiis, aliud respondere non potuit, quam id fieri à mulierculis, quæ zelum habent, sed non secundum scientiam. Insuper Concil. *Elibert. can. 34.* dicit: ejusmodi cereis Sanctorum Spiritus inquietari.

IV. Maxima pars Reliquiarum suppositicia est, tum quia D. Aug. *lib. de opere Monach. c. 28.* cum dixisset quosdam Monachos circumferre membra Martyrum, addidit: *Si tamen Martyrum*: Quod si autem tunc temporis jam fiebat imposturæ, quid nunc fieri credendum est? Tum quia tam multæ Reliquiæ ejusdem generis reperuntur, ut oporteat vel eundem Sanctum multæ corpora, aut certe gigantæum corpus habuisse, vel multas esse falsas Reliquias: natum inde illorum *multorum Reliquia in terris honorantur, & eorum anima in inferno cruciantur.*

S. IV.

Respondent Catholici

AD I. Dominum non reprehendere Judæ-37

os, quòd ædificarent, vel ornarent sepulchra Prophetarum, sed quòd non imitarentur Prophetas, sed potiùs eos, qui illos occiderunt, & sic se ipsos condemnarent. Uti exponunt eum locum omnes ferè SS. PP. Hilar. Hieron. Chrysoft. Theophylact. *in c. 23. Matth. Et Ambr. in c. 11. Luca* dicens: Prophetarum ædificatione tumulorum sceleris eos, qui occiderunt, arguebant, & similium æmulatione factorum se quoque declarabant paternæ iniquitatis hæredes; non igitur ædificatio, sed æmulatio sceleris loco æstimatur. Moysis corpus absconditum est, ne à Judæis, in idololatriam pronissimis, coleretur pro Deo verà idololatriâ, ait Chrysoft. *hom. 8. in Matth. Illud terraes, & in terram ibis*, significat hominem ordinariè naturali morte in pulverem resolvendum, nihil de veneratione Reliquiarum: non autem semper cadavera sub terra abscondenda; a-lias & Deus malè faceret, eos aliquando resuscitando.

Ad II. R. S. Paulum ibi prohibere non quemvis cultum voluntarium, sed superstitiosum, ut nostri Interpretes rectè vertunt, seu falsam Religionem, ut vertit Hieronymus *Epist. ad Aglasiam*. Deinde falsa est *minor*: cultus enim Reliquiarum non est omninò voluntarius, ab hominibus excogitatus, sed à Deo, etsi non expressè præceptus, tamen inspiratus: ut patet ex Scripturis allatis.

tis §. 1. Quibus approbatus cultus Reliquiarum, cultum autem superstitiosum & nos donamus.

Ad III. r. Aug. reprehendere illos sepulchrorum adoratores, qui sacrificia panis & vini, aliarumque epularum manibus defunctorum ad sepulchra offerebant, quibus deinde se se ingurgitabant: sic enim loquitur; *Novi sepulchrorum adoratores, novi multos esse, qui luxuriosissime super mortuos bibant, & epulas cadaveribus exhibent super scopulos se ipsos sepeliant, & voracitates, curietatesque suas deputent Religionem.* Sic ille Abusum ergo turpissimum reprehendit, non cultum debitum Reliquiarum, & sepulchrorum Martyrum, quem alibi sapientius disertissime approbavit, & commendavit. Similiter D. Hier. & Concil. Elibertinum reprehendunt candelas oblatas & accensas Martyribus solum propter adiunctam superstitionem: quod mulierculæ putarent iis Sanctos Martyres illustrari. Ita enim obiurgati Vigilantio: Magnum honorem præbent huiusmodi homines Beatissimis Martyribus, quos putant de vilissimis cereolis illustrari; respondet Hieronym. *confiteor, zelum Dei habent, sed non secundum scientiam.* Caterum ibidem pergit Hieron. in nostram sententiam: *causabantur quondam & Apostoli, quod periret unguentum, sed Domini voce correpti sunt: neque enim Christus egebat unguento, nec Martyres lumine cereorum, & tamen illa mulier in honorem Christi fecit, devotioque mentis ejus recipitur: & quicumque accendunt cereos, secundum*

fidem suam habent mercedem. Et ulterius obij-
cienti: quod etiam idolis accendebantur cerei in
signum Divinitatis eorum idololatricæ. Respon-
det Hier. *Illud fiebat idolis, & idcirco detestan-
dum est; sed hoc fit Martyribus, & ideo recipi-
endum est.* Sic S. Doctor. Neque cerei accensi
sunt semper signum cultûs divini, veri, vel falsi,
sed generaliter significant lætitiã & gloriam:
meritò autem colimus cum lætitiã Gloriam San-
ctorum.

Ad IV. denique negatur Reliquias, quæ publi-
ca auctoritate in Ecclesia ad colendum publicè
proponuntur esse supposititias: Quippe de quibus
Ecclesia semper diligentissimè inquirit, ne fraudes
fiant; esto in privato subinde errores contingant,
ut l. c. meritò suspicabatur Aug. de privatis Mo-
nachis Reliquias ita circumferentibus. Ex dictis
patet, quid dicendum de oblationibus & peregrina-
tionibus sanctis, eorûmque imaginibus factis;
de votis factis ad Sanctos patebit *tract. seq. in
Præcepto secundo.*

ANNOTATIO MORALIS

De Sanctorum, eorûmque Imaginum,
ac Reliquiarum cultu publico, &
privato.

Cultus publicus dicitur, qui Sanctis eo-
rûmque imaginibus, ac Reliquiis ab Ec-
clesia institutus est, atque ejus nomine exhibetur,
atque ad colendum publico cultu (Sacrificio
Missæ, Processione, Festo, voto communi ad il-
lum

lum Sanctum, ejusve Reliquias, vel Imaginem) debet necessariò ejus Sanctitas ab Ecclesia publicè esse proposita fidelibus per Canonizationem, vel Beatificationem specialem, aut approbationem generalem, uti præcipitur *c. finali. De Reliquiis & veneratione Sanctorum.* aliorumque Pontificum Decretis: quia rectus ordo exigit, ut publicè solùm colatur, qui publicè est propositus Sanctus. Et de hoc cultu publico potissimum hæc nunc locuti sumus.

II. Cultus privatus dicitur, qui Sanctis, eorumque Reliquiis, vel imaginibus exhibetur, non nomine & devotione privatorum fidelium, sed ad ejusmodi privato cultu colendum aliquem finem sufficit, si prudenter nobis persuadeamus illum esse Sanctum, seu Dei amicum in gloria. *Ratio est:* Quia sic non erit morale periculum errandi, sicut in cultu publico; alioquin absque ejusmodi prudenti persuasione, seu morali certitudine sanctitatis, semper erit temerarium colere vel adorare. Et hinc

III. Per se, & secluso scandalo defuncti (non tamen adhuc vivi absque speciali infundendo Spiritus Sancti) quem Sanctum credis, licite poteris cadaver, vel Reliquias osculari; easdem cum honore servare, ejusdem imaginem depingere, & domi habere, die mortis ejus privatim colere, & ejusdem vigilia jejunare, eum orando invocare, preces privatas, *Pater, Ave, Rosaria, Pater noster*, in ejus honorem recitare, votum privatum ei nuncupare, in privatis colloquiis Sanctum

vel Beatum nominare &c. & his similia : quia hæc omnia publicum cultum minimè sapiunt. **Ad** contra

IV. Non licet ejus nomen in Litaniis etiam privatis apponere, ejus imaginem in Altari, vel Ecclesia collocare ad cultum (secus si solum fiat ad memoriam vel ornatum), nec in Missa de commemorationem facere, seu in collectis Missæ, vel Officii divini eum nominare, nec ei vota publica nomine communitatis nuncupare, nec diem festum publicum, aut Processionem in ejus honorem instituere, etiam auctoritate Episcopi, & his similia; Quia hæc omnia, & similia vel publicum cultum supponunt, vel instituta sunt solum ad Sanctos canonizatos, seu publicè propositos venerandos. Hæc omnia latius post Suarez & alios, *Lezana v. Sanctorum cultus, ex quo strictim Tamburin. lib. 2. Decalog. c. 5. §. 1. n. 11.* Et ex hoc ego.

CAPUT IX.

De Irreligiositate secundum excessum, seu superstitione, contra primum Præceptum ut negativum est.

Irreligiositas generatim est vitium oppositum Religioni, seu Reverentiæ & cultui Deo debito, quemadmodum enim respectu Justitiæ datur vitium in communi oppositum, quod vocatur *injustitia*: & respectu temperantiæ datur vitium

Hh 3

vitium